

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER,

TREDIE RÆKKE,

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

HOLGER FR. RØRDAM,

Dr. phil., Præst.

FØRSTE BIND.

KJØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS G. E. C. GAD.

THIELES BOGTRYKKERI.

1874—77.

Jon Jakobsen Venusinus.

Af Holger Fr. Rørdam.

Præsten, Digteren, Naturgranskeren, Historieskriveren Venusin — hvem kjender ham nu, og dog kastede i sin Tid Begavelsen og Lykken sine Straaler saa stærkt over denne Mands Skikkelse, at der var dem, der mente, at Sagen ikke kunde forklares paa en naturlig Maade, og derfor fortalte om en magisk Ring, hvis Værk alt dette var. En Opfriskning af de henblegede Træk vil give os et Billede af kirkelige og litterære Forhold i en Tid, der i flere Henseender har noget tiltrækkende ved sig.

Paa Øen Hven, der, saa lille den end er, skulde blive som et Delos i Norden, blev Jon Jakobsen født i Slutningen af Kong Christian den Tredies Dage. Aaret kjendes ikke nærmere. Hans Fader var Øens Præst, Hr. Jakob Jonsen, der 1563 forflyttedes til Sognepræst i Landskrona, hvor han tillige blev Provst og døde i Aaret 1600. Moderen, Inger Pedersdatter (Engera Petria) døde i en Pestepidemi i Landskrona, 35 Aar gammel, efter tolv Aars Ægteskab, hvori hun var bleven Moder til syv Børn¹⁾. Senere blev Faderen gift paany, men med en Kvinde, der ved et utugtigt Levned førte Skam og Sorg over ham²⁾.

¹⁾ Disse Efterretninger ere hentede fra en Gravskrift over hende, der findes i Laur. Asserol Inscriptiones Dan. Bl. H 8.

²⁾ Se Ny kirkehist. Saml. IV, 332 flg.

Dengang dette skete, havde Sønnen Jon dog allerede nogle Aar været ude af det fædrene Hus.

I Aaret 1568 oprettede Kong Frederik II nemlig en Kostskole for 30 Disciple paa sit ny Slot Frederiksborg. Det var en Gunst at blive optaget her; thi Disciplene havde alting frit. Jon Jakobsen var en af Skolens første Alumer; hans Skolemester var den duelige Rektor M. Frants Nielsen, der døde som Kannik, Præst og Lektor i Theologien ved Roskilde Domkirke, efter at han havde afslaaet den ham tilbudte Bispestol i Ribe¹⁾. I sex Aar gik Jon Jakobsen — som i sine tidligere Aar kaldte sig Coronensis efter Landskrone²⁾ — i Frederiksborg Skole. Længere kunde ifølge Fundatsen ingen Discipel blive der uden særlig kongelig Bevilling. Ventelig er han kommen saa vidt, at han kunde gaa til Universitetet. Men om hans Studier i Kjøbenhavn er der intet bekjendt. Derimod træffe vi ham studerende i Rostok, hvor saa mange unge Danske dengang søgte hen. Her vandt han den fortjente og berømte Professor David Chytræus's Tillid og Yndest, saaledes at denne den 25de Maj 1579 skrev for ham til Kong Frederik II og bad om, at det Stipendium, Kongen Aaret iforvejen havde tillagt en juridisk Student ved Navn Philip von Suindern, der nu var død i Heidelberg, for Fremtiden maatte komme Jon Jakobsen, Søn af Præsten i Landskrone, til Gode, da han var et alvorligt, besindigt og haabefuldt ungt Menneske, som det nok vilde lønne sig at yde en saadan Understøttelse. Som særlig Anbefalingsgrund anførtes hans Skolegang paa Frederiksborg, da Kongen havde lovet fortrinsvis at tage sig af denne sin egen Skoles

¹⁾ Dahl, Hist. Efterretninger om den Kgl. lærde Skole ved Frederiksborg. I, 15—7. Ny kirkehist. Saml. VI, 71—2.

²⁾ Endnu 1590 kaldte han sig Coronensis, se Danske Mag. 4. R. II, 144. Paa flere Steder, selv i en tilsyneladende saa gammel Kilde som den i Sv. Grundtvigs Danske Folkeviser I, 44 anførte Oversættelse af den saakaldte hvenske Krønike, gives der ham ganske urigtig Fornavnet Jens.

Fostersønner¹⁾. Kong Frederik, der altid havde en aaben Haand til at understøtte vel begavede studerende, tilstod strax den begjærede Hjælp, idet han ved et aabent Brev af 2den Juni samme Aar gjorde vitterligt, »at eftersom denne Brevviser Jonas Jakobsen udi nogle Aar har været her udi Frederiksborg Skole og nu siden paa nogen Tid studeret udi Universitetet til Rostok, saa at vi af lærde Mænd forfare, at om hannem skal være god Forhaabning, at han udi Fremtiden skal kunne tjene og lade sig bruge enten udi Kirken eller Skolerne her udi Riget, og han endnu er til Sinds paa nogen Tid samme hans Studia at continuere og forfølge udenlands: da have vi af vor sønderlige Gunst og Naade undt og bevilget, og nu med dette vort aabne Brev unde og bevilge at ville aarligen herefter lade give forskrevne Jonas Jakobsen til Hjælp at studere med uden Riget et Hundrede gamle Dalere, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder: bedendes og bydendes vor Rentemester, at han paa vore Vegne hannem forskrevne 100 gamle Daler aarligen til gode Rede lader fornøje«²⁾.

Saaledes udrustet med de fornødne Midler til Rejsen kunde Venusin efter eget Ønske drage videre. Og endnu inden Aarets Udgang træffe vi ham i Presburg — den Gang noget nær den civiliserede Verdens Grændse, da Tyrkerne besad det meste af Ungarn — i Følge med Hans Jakobsen Skjærbæk, en Præstesøn fra Nordslesvig, der senere efter vidtløftige Reiser endte som Dr. med. og Læge i Lybek. Den 3die December 1579 skrev Venusin nemlig i Presburg i sin Rejsefælles endnu bevarede Stambog nogle Ord med følgende Underskrift: »Jonas Jacobus Coronensis amico suo

¹⁾ Schumacher, Gelehrter Männer Briefe an die Könige von Dännemark. III, 168—70.

²⁾ Rørdam, Kjøbenhavns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 300—1. Jvfr. Dav. Chytræi Epistolæ, Hannoviæ 1614, p. 274, hvor Chytræus takker den kgl. Sekretær Elias Eisenberg, fordi han formentlig havde taget sig af hans Anbefaling for Jon Jakobsen.

carissimo et longinqui itineris socio¹⁾. Vittenberg blev dog især Stedet, hvor Venusin fortsatte sine Studier. Her tog han 1580 Magistergraden²⁾, og har maaske siden været Manuduktør eller en Art Privatdocent der, som det paa den Tid oftere var Tilfældet med vel begavede og videre komne unge danske Videnskabsmænd, der opholdt sig her. En Landsmand, som samtidig var i Vittenberg, beretter nemlig i sine Erindringer: »M. Jon Jakobsen Venusin ansaas den Gang for den lærdeste af alle Studenterne i Vittenberg paa Grund af den Indsigt i Mathematik, Theologi og de filosofiske Fag, som han lagde for Dagen ved Disputationer og Declamationer³⁾. Den nævnte Landsmand var Adelsmanden Sivert Grubbe, der sluttede sig nøje til Venusin, saa at der, saalænge denne levede, bevarede et trofast og inderligt Venskab imellem dem.

Mange Aar efter, da Venusin var Professor i Fysik ved Københavns Universitet, fandt han sig foranlediget til Gjenmæle mod en Beskyldning, der var udspreedt om ham, nemlig at hvad han besad af fysiske Kundskaber, havde han altsammen lært af Jesuiterne. Det er nu noksom bekjendt, hvor stor Anseelse Jesuiternes Skoler havde i Slutningen af det 16de Aarhundrede. Men det er dog ikke rimeligt, at Venusin har besøgt nogen saadan, da han i sit Gjenmæle siger: »At jeg har talt med Jesuiter og omgaaedes med dem, nægter jeg ikke, men at jeg skulde have lært noget af dem, det nægter jeg aldeles⁴⁾. Ved denne Ytring mindes vi forøvrigt om hans Ophold i Øst-rig, hvor Jesuiterne havde flere ansete Kollegier, bl. a. i Olmütz og Wien. Om Venusin nu end ikke nærrede nogen Skræk eller Afsky for Jesuiterne — et Træk, der senere

¹⁾ Ny kirkehist. Saml. III, 664.

²⁾ Worm, Lexicon over lærde Mænd. II, 567. Worms Kilde for det angivne Aarstal kjender jeg ikke, og maa altsaa lade det henstaa, om det er rigtigt.

³⁾ Danske Magazin, 4. Række. II, 375.

⁴⁾ Rørdam, Københavns Univ. Hist. IV, 514.

skal anføres, vil stadfæste dette — saa var det dog visse- lig meget langt fra, at han var papistisk sindet. Derimod er der snarere Tegn til, at han i det mindste til en vis Grad heldede til Calvinismen. Den kryptokalvinistiske Retning var herskende blandt Studenterne i Vittenberg, paa den Tid han studerede der, og Sivert Grubbe har i sin Dagbog fortalt os adskillige Træk, der vise, hvor stor Op- hidselsen iblandt Studenterne var imod de Lærere, der vare dem paatvungne, efter at de tidligere, almindelig afholdte Professorer vare fjernede, fordi de ikke vilde give Kon- kordieformlen deres Bifald¹).

Af Venusins egne tilfældige Ytringer i et Brev, han skrev mange Aar efter, se vi, at han i Aaret 1581 besøgte Italien og paa Tilbagevejen standsede nogen Tid i Basel²). Saaledes færdedes han vidt omkring, uden at vi just kunne følge ham Skridt for Skridt. Men vist er det, at han naaede til Højdepunktet af sin Tids Dannelse, saa det næsten er vanskeligt at nævne nogen Videnskab, som han ikke kjendte eller vel endog var fortrolig med. Desuden besad han en heldig Digtergave, som vi især kjende fra hans latinske Digte, der af Samtiden sattes meget højt, men som dog ogsaa gav sig Vidnesbyrd i adskillige danske Vers, hvoraf enkelte ikke ere uden en vis Ynde.

Efter sin Hjemkomst blev Venusin 1584 kaldet til Sognepræst i Herfølge og Sædder, der paa den Tid og senere ansaas for et af de anseeligste Landsbykald. Kort efter valgtes han tillige til Provst i Bjevverskov Herred og mødte som saadan ved Prinds Christians Hyldning i Ring- sted den 8de Juli 1584³). Selv nævner han Rigskansler

¹) Danske Mag. 4. Række. II, 368—70.

²) I et Brev af 21. Decbr. 1602 beder Venusin nemlig Prof. Caspar Bauhin i Basel forbinde at hilse Dr. Mater i Basel, „*qvi ante annos 21 mihi meisqve comitibus, cum ex Italia redeuntes Basileam divertissemus, omnia humanitatis officia exhibuit*“. (Kbhvns Univ. Hist. IV, 534).

³) Ny kirkehist. Saml. IV, 403.

Ejler Grubbe til Lystrup, den ovennævnte Sivert Grubbes Fader, som den Mand, der efter hans Hjemkomst fra Udlandet var hans »første og sønderligste Førdrer«¹⁾.

Efter at være kommen til Ro i Præstegaarden, ægtede Venusin i Aaret 1585 Agathe, en Datter af Professor Johannes Sascerides. Brylluppet stod hos Brudens Forældre i Kjøbenhavn, og Universitetet ydede sit Bidrag til »Kosten« ved at skjænke en Ame Vin i den Anledning²⁾. Sine litterære Forbindelser synes Venusin selv i sin landlige Afsondring at have vedligeholdt. Der er nemlig endnu bevaret en Kodex af Sallust, hvilken han i Aaret 1586 som Præst i Herfølge modtog som Foræring fra Arild Hvitfeldt³⁾. Foran i det særdeles smukke Haandskrift har denne nemlig skrevet:

1586.

Honorando viro, domino Magistro Jonæ Jacobi, Pastori Ecclesiæ Herfølge, in amicitia et observantia testimonium dedit

Arnoldus Wittfeldt.

Este creduli, ne vobis accidat ut Jonæ.

Den lille Erindring bag efter Tilskriften, som Venusins Fornavn vel nærmest har givet Hvitfeldt Anledning til, var neppe uden dybere Betydning, da det af flere Træk, som i det følgende skulle berøres; vil fremgaa, at en undertiden alt for vidt dreven Tvivlesyge var Mester Jons Fristelse.

Fra samme Vennehaand modtog Venusin — dog formodentlig først ved en senere Leilighed — et værdifuldt Haandskrift af Kongespejlet⁴⁾, som han dog neppe selv har kunnet tyde, da vi af hans egne Ytringer vide, at han endnu 1595 ikke forstod det oldnordiske Sprog, skjønt han inter-

¹⁾ Dedicationen til Siv. Grubbe foran i Venusins Oversættelse af Thomas a Kempis 1599 (se nedenfor S. 253).

²⁾ Rørdam, Københavns Univ. Hist. IV, 311. I Vindings Acad. Haun. p. 201 siges urigtig, at Venusin havde Bryllup 1580.

³⁾ C. Sallustii Crispi Catilina et Jugurtha ed. Bojesen 1852, Præf. p. VI. Hdskr. findes i Gl. kgl. Saml. 3561. 8vo.

⁴⁾ Konge-Speilet (udg. af R. Keyser, P. A. Munch og C. R. Unger), Christiania 1848. Fort. S. XV.

esserede sig derfor og gjerne ønskede at lære det nærmere at kjende¹).

Af Begivenheder, der knytte sig til Venusins kortvarige Ophold i Herfølge, kan forøvrigt kun mærkes følgende. Først en Strid, som 1584 førtes mellem Sognemændene der og Rektoren i Kjøge om Degneembedets Besættelse, idet hine ønskede en »Sædedegn« i den afgaaedes Sted, medens Rektoren vilde forsørge et Par af sin Skoles Disciple med Kaldets Indkomster. Da det sidste, skjønt lidet heldigt for Sognene, nærmest stemmede med den da for ikke længe siden fornyede kongelige Forordning, om at alle Degnekald i en Afstand af indtil 2 Mil fra Kjøbstederne skulde betjenes af Disciple fra Latinskolerne, de saakaldte »Løbedegne« — dem, hvem Ordsproget gjælder: »Degne og Duer gjør skidne Stuer« — saa er det rimeligt, at Lensmanden paa Tryggevælde, fornævnte Ejler Grubbe, og Biskop Povl Madsen, til hvis Afgjørelse Sagen overlodes, ikke have kunnet undlade at give Rektoren Medhold, med mindre Venusin paa en særdeles kraftig Maade har kunnet antage sig sine Sognefolks Ønsker, der ogsaa stemmede med hans egen Interesse²). — Det andet Punkt,

1) Se Venusins Breve til Arngrim Jonsen, trykte bag i dennes Apo-
tribe Calumniæ, Hamb. 1622.

2) Sagen kjendes kun af følgende Kongebrev (Sjælandske Tegnelser
XV, 427):

Ejler Grubbe og D. Povl Madsen finge Breve nogle Degne til Her-
følge og Sædder Sogne anrørendes, ut sequitur.

Frederik etc.

Vor sønderlige Gunst tilforn. Vider at denne Brevviser, Povl
Andersen, Skolemester udi vor Kjøbsted Kjøge, underdanigst til os
haver suppliceret og tilkjendegivet, at Degnen, som til des været
haver til tvende Sogne ved Navn Herfølge og Sædder Sogne, er
ved Døden afgangen, og at samme Sogne efter Ordinansen bør
med Degne af forⁿe Skole at forsørges, og Degnerenten dertil at
følge; og at nogle af Sognemændene skulde være derimod og ville
have bosiddendes Degn hos dennem: underdanigst derfor begjæren-
des, vi samme Sogne, hvad Degnerente og Rettighed belangendes
er, til forⁿe Skole udi Kjøge ville forskrive, eftersom I videre

vi vilde berøre, er, at Venusins ydre Forhold i Herfølge vare saa heldige, at han kunde laane Byfogden i Kjøge en Sum Penge, hvilken han imidlertid senere havde saa megen Vanskelighed med at faa ind igjen, at han 1589 maatte udvirke Kongebrev til Borgmester og Raad i Kjøge om at forhjælpe ham til hans Ret¹⁾.

Medens Venusin altsaa ikke for Indtægternes Skyld trængte til Befordring, er det rimeligt nok, at han paa en Tid, da der var langt større Afsondring mellem Landet og Hovedstaden end i vore Dage, har længtes efter en Stilling, der gav ham større Lejlighed til at pleje sine litterære Forbindelser og Interesser, og ydede hans ganske vist betydelige Evner en større Virkekreds. Det har derfor sikkert været ham meget kjært at modtage Kaldelse til Sognepræst ved Helliggeistes Kirke i Kjøbenhavn. Den 9de Juli 1587 tiltraadte han dette Embede²⁾, og der bemærkes, at han overtog det med kongelig Bevilling³⁾; thi skjønt Menigheden havde Kaldsret, var det den Gang noget saa usædvanligt, at en Sognepræst blev forflyttet, at dertil udkrævedes kongelig Tilladelse.

Som Sognepræst i Hovedstaden synes Venusin at have ment, at han burde lægge sin filosofiske Lærdom for Dagen

af hans hosliggende Supplicats have at forfare. Thi bede vi eder og begjære, at I al Lejligheden derudinden overvejer, og derefter paa vore Vegne forordne derom, hvis efter Ordinansen er tilbørligt, og, som I vide eller forfare kunne, kristeligt og skikkeligt forordnes kan. Dermed sker vor Vilje og Befaling. Actum Frederiksborg d. 8. Novembris Aar 1584.

¹⁾ I det omtalte Brev (Sjæl. Tegn. XVII, 214) hedder det: •Vid, at os elsk. hæderlig og højlerde Mand, M. Jon Jakobsen, Sognepræst til Helliggeisthus, haver underdanigst ladet give tilkjende, hvorledes Byfogden der udi eders By skal være ham en Summa Penge skyldig, hvilken skal udi langsommelig Tid have staaet hos ham, og han ikke haver villet betale . . . uagtet han haver forpligtet sig dertil. Det paalægges derfor Borgmester og Raad at forhjælpe Mester Jon til Rette. Dat. 29. Okt. 1589.

²⁾ Peder Christensens Almanakoptegnelser i Hjelmsst. Saml.

³⁾ Rørdam, Klavs Christoffersen Lyskanders Levned. S. 128.

ogsaa i sine Prædikener, samtidig med at han paa egen Haand tillod sig at udelade den da brugelige Exorcisme ved Daaben. Men ingen af Delene vandt Bifald, og da der indkom Klage derover, fandt Regjeringsraadet sig foranlediget til den 13de Oktober 1588 for en Tid at forbyde ham at bestige Prædikestolen. Raadet havde nemlig kort iforvejen (10de Juli s. A.) udstedt et strængt Forbud mod alle Forandringer i de vedtagne Kirkeskikke ligesom ogsaa mod alle »ny Disputeringer« om Religionssager, der kunde give Anledning til Kiv og Usamdrægtighed¹). Det lykkedes dog Venusin at faa Sagen bilagt i Mindelighed uden at blive nødt til en formelig Afbigt, hvad ellers var det sædvanlige i saadanne Tilfælde. Men han maatte rigtignok forpligte sig til uden Vægning fremtidig at bruge Exorcismen. Rimeligvis har det tjent til hans Undskyldning, at den paaklagede Udeladelse af den vante Kirkeskik var foregaaet den 19de Juni 1588, altsaa efter Frederik II's Død, inden Regjeringsraadet havde fornyet Bestemmelserne fra den afdøde Konges Tid mod neologiske Forsøg paa det kirkelige Omraade²). Sagen synes forøvrigt ikke at have været til noget mærkeligt Afbræk i Venusins Anseelse, saa meget mere som de theologiske Anskuelser, han nærrede,

¹) Danske Mag. V, 87—88.

²) I nogle Optegnelser af M. Peder Villadsen (Thottske Saml. 331, 4to) findes følgende: »Anno 1587, die 6 Junii, M. Petrus Jani Winstrupius, Pastor ecclesie S. Spiritus Hafniæ designatus est Episcopus Aarhusiensis, illi successit M. Jonas Jacobi ad S. Spiritus. Hic M. Jonas die 13 Octob. 1588 a quatuor viris in interregno interdictus est, ne suggestum ascenderet propter exorcismum 19 Junii omissum inter baptizandum; suo muneri et officio restitutus est, nulla facta deprecatione, sed tantum in baptizando rursus adhibito exorcismo. Postea cum obiisset Doct. Andreas Kragius, Physices Prof. Publ, ut advocaretur M. Jonas a concionibus Philosophiâ profanâ (quibus maxime et perperam cluebat) refertis, successit Doct. Andreæ Cragio in professione physica«. Denne Notits er uden Tvivl Kilden til, hvad der i Pontoppidans Ann. eccl. Dan. III, 582 findes om denne Sag.

den Gang vare meget udbredte og senere endog fik deres Repræsentanter blandt de højeste Regjeringsmænd, og det saadanne, til hvilke Venusin stod i nært Forhold.

Blandt saadanne kunde foruden Arild Hvitfeldt, der alt er omtalt som en Velynder af Venusin, nævnes Sten Brahe til Knudstrup — ham der over Indgangen til sit Lysthus i Bregentved Have satte følgende Indskrift, Sir. 7,32: »Frygt Gud og ær en Præst, og giv ham den Del, som dig er befalet«¹⁾ — et Sprog, der fortjener at mærkes, da det deraf fremgaar, at hans vitterlig stærke Sympathi for Kalvinismen ingenlunde havde sin Grund i Mangel paa Religiositet. Da Sten Brahes første Hustru Birgitte Rosenkrands døde 1588, hædrede Venusin hendes Minde ved et latinsk Sørgedigt; det samme gjentog sig, den Gang Sten Brahe 1599 mistede sin anden Hustru Kirstine Holk²⁾. Ogsaa et Par af Venusins utrykte Digte angaa Sten Brahe («Anagramma nominis Stenonis Brahe» og «Inscriptio Portæ Bregentvedensis»). I et ikke mindre venligt Forhold stod Venusin til Tyge Brahe, Stens Broder, hvis Gjæst han undertiden var paa Uraniborg og andensteds³⁾. Blandt hans utrykte Epigrammer findes et til den berømte Astro- nom, hvilket kan meddeles her, ikke blot som en Prøve paa de latinske Vers, der ere os levnedede af ham, men ogsaa som et Vidnesbyrd om den Beundring, han, uden just at dele alle Tyge Brahes Anskuelser, nærede for denne, saa meget mere som han vistnok af Hensyn til den Berømmelse, hans Fødeø Hven havde vundet ved denne Mand,

¹⁾ Brasch, Gamle Ejere af Bregentved. S. 218.

²⁾ Epicedium lectissimæ Matronæ D Birgittæ Rosenkrantz uxoris gen. Dn. Stenonis Brahe, quæ placide obdormivit Septembris 9. Anni 1588, positum a Jona Jacobi. Indført Christen Nielsens Ligprædiken over hende, Kbh. 1589. Epicediet over Fru Kirstine Holk findes indført Jørgen Jacobsens Ligprædiken over hende, Kbh. 1599.

³⁾ Tyge Brahes meteorol.-hist. Dagbog, ved Friis, S. 148. 241—2. Danske Mag. 4. R. II, 21 flg.

aflagde Tilnavnet Coronensis og kaldte sig Venusinus, hvorved han tillige opnaaede at faa Digternavn tilfælles med Horats, der efter sin Fødeby Venusia ogsaa undertiden kaldes saaledes¹⁾. Epigrammet lyder altsaa som følger:

Ad Tychonem Brahe Otthonidem.

Primus Atlas humeris fertur validisque lacertis
 Immanem coeli sustinuisse globum.
 Cui tanto labascenti sub pondere magnum
 Successisse ferunt Amphytrionidem.
 Et jam quis collum ruituro subdet Olympo?
 Qvi faciet, facias ni Tycho, nullus erit²⁾.

Venusins Forhold til Tyge Brahe synes ikke at være blevet forstyrret ved det Brud, der opstod mellem denne og hans tidligere Yndling og designerede Svigersøn, D. Gellius Sascerides. Tvertimod søgte Venusin, der som Svoger til D. Gellius kunde forudsættes at have nogen Indflydelse paa ham, at jevne paa Sagen og bringe det forstyrrede Forhold igjen i Orden, skjønt uden Held³⁾. Mulig har det svækket hans Indflydelse, at hans Hustru, D. Gellius's Søster, den Gang allerede var død for flere Aar siden. Den 25de Juli 1589 blev Venusins første Hustru, Agathe Sascerides, nemlig bortkaldt⁴⁾, og han var formodentlig allerede gift paany, inden Striden mellem Tyge Brahe og D. Gellius udbrød 1594. Venusins anden Hustru hed Karine Dankertsdatter. Hun var Enke efter den 1587 afdøde Kannik Hans Lejel i Roskilde, med hvem hun havde en Søn, den som

¹⁾ Saaledes er det naturligvis Horats og ikke vor Venusin, der menes, naar Statsminister Iver Rosenkrantz i sit smukke Digt til Gram 1741 omtaler »Venusinus vates altisona cithara» (Nye Danske Mag. II, 63).

²⁾ Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, blandt Venusins Epigrammer.

³⁾ Danske Mag. II, 291 fig. 4. R. II, 20 fig.

⁴⁾ Peder Christensens Almanakoptegnelser (i Hjelmst. Saml.). Lyskander anfører blandt sine danske Skribenter en Mag. Jacobus Christierni Varmerus som Forfatter til »Carmen in obitum Agathæ uxoris M. Jonæ Jacobi» (Rørdam, Klavs Lyskanders Levned, S. 258—9).

Læge siden bekendte Dankert Lejel (Tancredus Lælius), der i Venusin fik en kjærlig og omhyggelig Stiffader¹⁾.

Blandt Venusins Omgangsvener maa særlig nævnes den tidligere omtalte Sivert Grubbe, der efter vidtløftige Udenlandsrejser 1589 var kommen hjem og snart efter havde faaet Ansættelse i Kancelliet, hvor han senere opnaaede den anseelige og indflydelsesrige Stilling som øverste Sekretær. Da han var ugift, boede han i nogle Aar i Venusins Hus²⁾, og ligesom vi fra dennes Side have forskellige Digte og Vidnesbyrd om den Pris, han satte paa sin ærede Husfælle³⁾, saaledes foreligger der ogsaa fra Grubbes Side smukke Udtalelser af Venskab og Højagtelse for Venusin⁴⁾. Navnlig satte han dennes Digtergave højt, hvorfor han i sin Dagbog har indført flere vellykkede latinske Carmina af ham⁵⁾. Der bevares ogsaa et dansk Digt af Venusin, skrevet i Sivert Grubbes Navn til hans Fæstemø, Jomfru Hyldeborg Grubbe, vidnende om deres fortrolige og venskabelige Forhold⁶⁾. Det eneste større litterære Arbejde, Venusin har udgivet, hans Oversættelse af Thomas a Kempis' Skrift om Christi Efterfølgelse, er derfor tilegnet Sivert Grubbe og dennes ovennævnte Fæstemø. I Dedicationen (dat. Kjøbenhavn 1. Oktober 1599) skriver han: »Da jeg agtede at lade denne Bog om Christi Efterfølgelse udgaa, som jeg otte Aar forleden haver fordansket, var jeg stadig

¹⁾ Karine Dankertsdatter havde første Gang haft Bryllup den 24. Okt. 1574 (Hegelunds Kalender).

²⁾ Danske Mag. 4. R. II, 20. IV, 27. Ny kirkehist. Saml. V, 399. Arng. Jonæ, Apotribe Calumniæ, p 86—7.

³⁾ Allerede i Vittenberg udgav Venusin en „Gratulatio ad nobilem Sigvardum Grubbe, carmine Sapphico“. Andre Digte findes blandt Venusins Epigrammer i Ny kgl. Saml. 271. 8vo; deriblandt „In ludum latrunculorum in gratiam nob. D. Sigvardi Grubbii“. En lille venskabelig Epistel er aftrykt i Danske Mag. 4. R. IV, 27.

⁴⁾ Danske Mag. 4. R. II, 375. 385. IV, 26—7.

⁵⁾ Danske Mag. 4. R. II., 385. 406. Bring, Handlingar og Påminnelser III, 14. 23—4. 68—9.

⁶⁾ Aftrykt i Danske Mag. 4. R. II, 363—4.

i den Mening ikke at dedicere den (til) nogen, helst fordi den er ikke min egen, og paa det jeg ikke skulde synes der med at traæ nogen Foræring: haver jeg dog omsider ladet mig sige af dem, hvis Raad jeg ikke maa udslaa, og haver fattet mig det udi Sinde at skjænke den nogen af dem, der haver været og ere mig med sønderlig Gunst bevaagen. Og efterdi I begge, velbyrdige Siuord Grubbe og velbyrdige Jomfru Hyldebar, haver fra Eders Forældre her arvet den Gunst og Tilbevaagenhed, hvilken I mod mig (i) mange Maade jevnlig haver ladet betee, da haver jeg helst villet dedicere Eder den, at det maa være Ed. Velb. et Taknæmmeligheds Tegn for mange og store Velgjærninger, som jeg stedse haver af Eder oppebaaret. Thi gunstige Siuord Grubbe, Eders fromme Fader, salige velb. Ejler Grubbe, Danmarks Riges Raad og Kansler, var min første og sønderligste Førdrer, der jeg havde at nyde godt ad, efter at jeg var kommen hjem af fremmede Lande, og blev fremdeles min gunstige Ven og Yndere al sin Tid. Saa haver og Ed. Velb. selv, fra des jeg først kom i Eders Kundskab udenlands og indtil denne Dag, været mig en gunstig, trofast Ven og Førdrer, des Gud være Eders Løn. Ligesaa, velb. Jomfru Hyldebar, kjendes jeg gjerne, hvis mangfoldig Gode og Ære, som Ed. Velb. samt Eders Fader, den ædle velb. Knud Grubbe, og Eders Moder, den ædle fromme Fru Mette Ulfstand, mig gjort og bevist haver. Og vilde jeg det hermed videre kundgjøre for alle dem, som denne Bog vorder til Haande kommendes, at jeg for saadant vil være Eder begge og alle Eders med al Tjenstvillighed altid (som billigt er) paa det ydmygest redebon. Og efterdi det er sket efter Guds faderlige Forsyn, at I haver givet hveranden indbyrdes Eders Haand og Hjærte, lovet at leve sammen Eders Livstid i et ærligt Ægteskab, da skulle I have denne Bog jevnlig for Øjne og udi Hjærte: hun skal med Guds Hjælp volde det, at Verden skal med Tiden vorde Eder jo længer jo mere bekjendt, og at I skulle end vorde noget kjed af hende, og hun led for

Eders Øjne, at I maa forsøge og forsage hendes forfængelige Væsen, og (som jeg haaber, at I altid gjøre) af Hjærtet uden Skrømt frygte og ære den almægtige Gud, og finde al Eders Trøst, Ro og Hvile i hans Naade og Nærværelse. Den samme evige og almægtige Gud han samle Eder i en lykkelig Stund og give Eder at leve Eders Liv tilsammen i en trofast, varig og stadig Kjærlighed med megen Lykke og Velsignelse baade til Liv og Sjæl, Amen¹⁾.

Venusins Udgave af Bogen om Christi Efterfølgelse var den første danske Oversættelse, der udkom af dette mærkelige og berømte Opbyggelsesskrift, som siden er udgivet saa mange Gange i vort Sprog, ikke at tale om de utallige andre Sprog, hvori det er overført. Det var ikke uden en vis Betænkelighed, Oversætteren skred til Offentliggjørelsen, fordi Forfatterens kirkelige Stade var et noget andet, end det da raadende. Imidlertid bemærker han herom i Fortalen: »Efterdi denne Bog haver intet stridigt, men er ikkun idel Formaning til en uforfalsket Guds frygt, og lærer mærkelig, hvorledes vi skulle slaa al vor Sind og Sands, Hu og Hjærte fra dette jordiske, og elske, ære og efterfølge vor eneste Gjenløser Jesum Christum, da syntes mig nyttigt at være, dersom den og blev udsat paa vort danske Maal, efterdi den læses af læg og lærd moxen i alle Tungemaal og Nationer over al Kristenheden. Dog haver jeg ikke været selvraadig i dette mit Forsæt eller frem-

¹⁾ Skriftets Titel er: „De imitando Christo. Om Christi Efterfølgelse, oc huorledis wi skulle forsage all Verdens forfængelighed. Cum Privilegio ad decennium“. Paa sidste Blad staar: „Prentet i Kiøbenhavn, hos Henrich Waldkirch. 1599.“ I det kgl. Bibliotheks Exemplar findes følgende Tilskrift: „Denne Bog haaffuer Jeg Arrilld Huitfeldt fore æhrid min gode Wen Her Eske Berttelssen till Høye Kirke Siellesørger. Gud wnde oss saa att ephther føllge Christum, att hand liffactigens oc leffuendis maa boe wdj oss, att wij syden formiddellst hans Aand skyld maa samblis wdj Gud. Drachshollm, 1600. 9 Martij. Arrilld Huitfeldt mpp.“ — Høye, som nævnes i denne Tilskrift, er Højby i Ods Herred (jvfr. Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. II, 709, Not. 6).

fusende, men haver forespurgt og raadført mig hos lærde og vise Mænd, som haver Gud for Øjne, og fornummet mange fine og gudfrygtiges hæderlige og gode Mening om denne Bog: iblandt hvilke ere mange fornemmelige Adelspersoner, hvilke jeg her vel maatte med Ære nævne, men lader det nu, at jeg maa undvære al afgunstig Mistanke og Eftertale. Jeg haver nu og paa det sidste underdanigst ladet min høje Øvrighed, vor allernaadigste Herre og Konning, samt hans fornemste Raad derom vide og forstaa, som mig og naadigst haver bevilget at lade samme Bog paa Prenten udgaa¹). Fremdeles er saadant ikke sket uden vores høj lærde deres Vilje og Vidskab. Men at jeg ikke strax lod denne Version komme for Lyset, der den var fuldfærdiget, er dette Aarsagen, at jeg da ikke var i den Mening at lade den nogen Tid komme paa Prent, men holdt den hos mig for nogle sær Venner, som vilde lade den udskrive, og veed jeg vel, at den skal vorde mange fromme Kristne en behagelig og kjærkommen Bog, sønderlig dem, der Troen og Religionen hænger mere i Hjærtet end i Munden. Jeg veed og vel, at mange skulle ikke vel kunne fordrage den, helst fordi her tales meget om vor egen Vilje, vi skulle være imod, og meget om Fristelser, vi have at udstaa, og meget om Kors og Modgang, som vi alle og hver maa endelig lide, og lide det gjerne for Christi Skyld; og andet mere, som er kjødelige Mennesker bittert og besværligt at høre og læse. Der skal endog mange forsøge deres Mesterskab herpaa at angive denne Bog, ligesom den i nogen Maade skulde krænke vores rette Religion; ja som somme have ladet sig formærke, at saadant, som her læres om gode Gjerninger, hvilke Christus vil lønne paa sin herlige Aabenbarelses Dag, det skulde svække Christi Velgjerninger og Værdskyld. Det Ord Fuldkommenhed, mos nævnes ofte i denne Bog, er dem ikke

¹) Det kongelige Privilegium, dat. 30. Marts 1599, findes i Sjølandske Registre Nr. 14, Fol. 207.

heller til Maade; de mene, man skulde ikke bruge det. Dem kan jeg intet svare uden dette: hvad Christus og hans hellige Apostle have lært og sagt, det maa hver Christen lære og sige«. Ved en Række Citater søger Venusin nu at godtgjøre, at Forfatteren ikke lærer Retfærdiggjørelse af Menneskenes egne Gjerninger, og at naar man i en god Mening og med Forstand læser, hvad han har skrevet, vil man ikke tage Forargelse deraf. Naar nogle havde kaldt den en jesuitisk Bog, mener han, at det var med Urette — »det er ikke over tredsindstyve Aar forleden, siden den jesuitiske Orden er opkommen, og denne Bog er henved 200 Aar gammel. Det er vel sandt, at der findes meget i denne Bog, som de og have i deres Bøger; men skal den derfor være jesuitisk, da ere alle vore Skribenters Bøger jesuitiske. Min Ven, var den skjønt skreven af en Jesuit og var gudfrygtig og retsindig, overensstemmende med vor kristelige Fundament, da maatte du læse den ligevel med Frugt«.

Saa vidt om Venusins Oversættelse af Thomas a Kempis. Et større lærdt Arbejde, som han havde haft for — »lucubrationum et meditationum mearum Philologicarum, Philosophicarum et Theologicarum aliquot absoluta progymnasmata« kalder han det — blev standset af den akademiske Censur, i hvilken Anledning Venusin i et Brev af 14de Maj 1595 til en litterær Ven, den lærde Islænding Arngrim Jonsen, udtaler sig med ikke ringe Haan om hine Censorer, der ikke vilde lade andet passere, end hvad der var hentet fra Postiller eller fra Aristoteles, og som, misfornøjede med at de ikke selv vidste, kunde og formaaede alt, søgte at hindre andre i at udrette noget til Nytte for Almenheden¹⁾.

Naar Venusin med Ringeagt talte om dem, der hentedede deres Visdom fra Aristoteles, da var det vistnok, fordi han selv tilhørte den friere Retning, der i det Spor, den

¹⁾ Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. III, 454.

franske Filosof Petrus Ramus havde anvist, ønskede en Reform paa flere Punkter af Videnskabens Omraade. Et utvivlsomt Vidnesbyrd herom foreligger i et Forsøg af ham paa at reformere det danske Sprogs Retskrivning, thi til Bestræbelser i den Retning havde Ramus netop givet Stødet. Ikke saa lidt af hvad Rask og andre nyere, uden at kjende Venusins Forsøg, have foreslaaet til Forbedring af Retskrivningen, har denne allerede tænkt paa, f. Ex. Anvendelsen af å, to Slags ø, j i de saakaldte Diftonger, Brugen af Accenter og Udeladelse af stumme Bogstaver; men han gik endnu et Skridt videre ved ogsaa at bortkaste det understøttende h, idet han f. Ex. skrev: wes (hvis), wor (hvor), jertens (hjertens) o. s. fr. Venusins Forsøg kjendes dog kun af et eneste trykt Digt af ham, indført i Peder Lavritsen Ydsteds Forklaring af Katekismus 1594, af hvilket Digt det vistnok vil være passende her at give et med fuldkommen Nøjagtighed udført Aftryk, da dette mærkelige Forsøg, saa vidt vides, aldrig før har været omtalt¹). De Uregelmæssigheder og Inkonsekvenser, der findes i Aftrykket, maa rimeligvis skrives paa en mindre omhyggelig Korrekturs Regning, da Venusin neppe selv har korrigeret Digtet, der er indført i en anden Forfatters Skrift. Hvor i det følgende staar ö, har Originalen, der er sat med gothiske Typer, den ældre tyske Bogstavform: o med et e over. Her følger nu Digtet, hvis Versemaal tildels gjenfindes i flere andre danske Digte af Venusin²):

Den höjest vished, der ieg af ved,
Er Herrens ord det ræne,
Som jertens fred, ok enighed
Met Gud, os kand forlæne,

¹) Nyerup omtaler det ikke i "Det danske Sprogs Retskrivningstheorier fremstillede i chronologisk Orden", Kbhvn 1805, hvor der ellers var god Anledning dertil, om han havde kjendt det.

²) Se et Digt af ham i Jakob Jakobsen Volfs Jødekrønike 1603. Jvfr. det tidligere omtalte Digt af Venusin i Sivert Grubbes Navn, i Danske Mag. 4. R. II., 363—4.

Ad Jesus Christ har os foruist
 Löst udaf dievlens velde,
 Wes argelist hadd voldt den tvist,
 Som Adams börn undgjelde,
 Ad Gud vor vred, sin salig fred
 Hand slet frå os mon tage,
 Den Synd så léd, ok uselhéd
 Tog' overhand så fage.
 Men Kongen god, af Davids rod,
 Guds Søn af Himmerige
 Här råd os bod, alt ved sit b'od
 Ved kraft ok ånd deslige.
 Den Herre from, wor¹⁾ hans rigdom
 Kand os Everlig gawne,
 Tal skriften om, med dyb visdom,
 Wo den kand dele ok sawne²⁾.
 Men menig mand, der ei self kand,
 Den hellige skrift udtyde,
 De god forstand, ok kundskab grand
 Af sådan skrifter nyde,
 Som lærd mands lid, med lovlig fliid
 Frembær af visdoms kilde,
 Med den tilliid, hand ej sin tiid
 Eller arbeid skulde spilde,
 Men skaffe gavn til Christi navn
 Ok ære vel at fremme,
 Dog wer mands savn er verd en avn,
 Der å givr mand ej gjemme.
 Den samme idret, forstå mig ret,
 Har sig ffer Peder taged,
 Arbeidet thet med got forset
 Ok skriften os fremdraged.
 Des bør wer mand, som god forstand
 Af denne bog skal nemme,
 I disse land, wer som hand kand,
 Velgjerning ej forglemme.

Jonas Iacobus.

Allerede Forfattere som D. Jakob Madsen og M. Iver Stub havde anbefalet orthografiske Reformer før dette For-
 søg af Venusin. Ingen af dem var dog gaaet saa grundig

¹⁾ D. e. hvor, hvorledes.

²⁾ Samtiden skrev ellers: saffne, d. e. samle.

til Værks som han — at dømme efter den foreliggende Prøve, der som sagt dog er det eneste, vi kjende fra hans Haand med denne Retskrivning, hvad saa end Grunden har været til, at han atter veg tilbage fra sit Forsøg.

Medens saaledes sproglige Undersøgelser beskjæftigede Venusin, syslede han ogsaa med andre Studier, særlig historiske og naturvidenskabelige. Vidnesbyrd herom foreligge især i de Levninger, der haves af hans Brevvexling, saasom med den lærde Arngrim Jonsen paa Island¹). Lærde Mænd, der kom til Kjøbenhavn, søgte Venusins Omgang. Saaledes den skotske Gesandt Petrus Junius, der 1594 forhandlede med ham om historiske Spørgsmaal²), og en anden lærd Skotte ved Navn Patrik Gordon, der senere var her i Landet, og som søgte Oplysning hos Venusin om fysiske Emner, særlig angaaende Magneten, som denne især synes at have gjort til Gjenstand for sine lagttagelser³).

Efter at Christian IV selv havde overtaget Regjeringen, og Christian Friis var bleven Kansler, steg Venusins Anseelse. Kongens Velvilje har han maaske først vundet ved et dansk Digt til ham, som han udgav, men som neppe mere er i Behold⁴). En foreløbig Løn derfor var

¹) En Del Breve (1594—97) fra Venusin til Arngrim Jonsen findes aftrykt i dennes Apotribe Calumniæ, Hamb. 1622, p. 78—80. 83—4. 86—7. 9:—2. Et Digt af Venusin i Arngr. Jonsens Stambog, dat. Non. Majj 1593, findes smst. p. 113. Som ret kuriøst Ezempel paa, hvad der den Gang kunde gjælde for en Naturmærkværdighed, kan følgende Passus af et Brev fra Venusin af 12. Maj 1597 anføres: •Si fors etiamnum particula pellis canis marini suppetit, cujusmodi proxime misisti, quæso pauxillum mihi communica; frustum enim illud, quod habebam, in multas divisum particulas, inter amicos distraxi, ut mihi nihil jam reservatum*.

²) Cragii Annales Chr. III. Præf. Gram. p. 9—10.

³) Se Patrik Gordons Brev af 20. Marts 1599 til Venusin, aftrykt i Kjøbenhavns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 452—3. Smlgn. ib. S. 514—5.

⁴) Hos Vinding angives Titelen: Vive le Roy, Christiano IV. Regi. Haun. 1600. 8. Lyskander har: Vive le Roi, in Coronationem

rimeligvis det Vikariat i Aarhus, hvormed han Nytaarsdag 1600 blev aflagt¹). Ikke længe efter aabnede der sig en akademisk Stilling for ham, hvilken vistnok bedre har passet for ham end den præstelige, hvis det forholder sig rigtigt, hvad der fortælles, og hvad i og for sig ikke er usandsynligt, at hans Prædikener vel meget bar Spor af hans filosofiske Studier. Det bemærkes udtrykkelig i de akademiske Forhandlinger, at det var efter Kongens Befaling og Kanslerens Raad, at Professorerne i Juli 1600 gav Venusin deres Stemme ved Besættelsen af Lærerposten i Fysik, der var ledig ved D. Anders Krag's Død²). Af et tidligere omtalt Digt, som Venusin i Sivert Grubbes Navn skrev til dennes Fæstemø, Jomfru Hyldeborg Grubbe, der var Hofdame hos Dronningen, synes ogsaa at fremgaa, at disse hans Venner ved deres Indflydelse paa højeste Steder have bidraget væsentlig til, at han fik sit Ønske opfyldt. Samtidig med sin Ansættelse ved Universitetet opnaaede han tillige, at den under Bygning værende, ny og smukke Professorresidens paa Studiigaarden blev ham indrømmet, skjønt Universitetets Rektor, D. Anders Christensen, der

Regis Christiani IV. carmine patrio. Blandt de „Tabulæ“, Peder Resen med sin Bogsamling gav til Univ.-Bibl. anføres: Jonæ Venusini Carmen Danicum ad Christianum 4. An. 1596.

¹) Jydske Registre Nr. 6, Fol. 140—1. M. Desiderius Fos, forhen Sognepræst ved Frue Kirke i Kbhvn, havde tidligere haft dette Vikariat.

²) Acta Consist. 16. Juli 1600: „M. Jonas Jacobi, qui hactenus tuit pastor ad S. Spiritum, de voluntate Regiæ Majestatis et de consilio M. D. Cancellarii ad docendum in hac academia vocatus suffragiis quoque professorum omnibus physicus est designatus. Præstito juramento prælixa oratione declaravit, sibi impossibile esse hora 12 docere propter officium ecclesiasticum, quod ipsi deinceps quoque ad aliquod tempus est administrandum. Resp. De hora commoda promiserunt se deliberaturos professores. Et statim ad consilia admissus locum proxime supra Stephanium occupavit“. Den 24. Juli samme Aar vedtoges dog i Konsistorium at M. Jon efter Fundatsen skulde have Senium efter M. Joh. Stephanus.

var en ældre og velfortjent Professor i Medicinen, meget ønskede den¹⁾. Med Residensen var forbundet en Urtegaard, der efter Regjeringens Bestemmelse skulde indrettes til botanisk Have for Universitetet — om end kun i det smaa. Anlægget af denne blev nu betroet Venusin, der blandt sine mange andre Interesser ogsaa var Botaniker, som det fremgaar af Breve, han vexlede med den berømte D. Caspar Bauhin i Basel og med andre Yndere af denne Gren af Naturvidenskaben²⁾. Da han forøvrigt ikke strax kunde frigjøre sig for de præstelige Forretninger, saa længe Eftermanden ikke var beskikket, trak det noget hen, inden han tiltraadte Lærerembedet ved Universitetet. Den 25de September 1600 anmeldte han imidlertid i et Program, at han Dagen efter vilde holde sit Indledningsforedrag, som han indbød sine Medlærere til ogsaa at overvære. Det havde været hans Hensigt at begynde med en Forelæsning over Platons Timæus, der kunde givet ham Anledning til Behandling af forskjellige fysiske Problemer, men da der for Tiden ikke fandtes det fornødne Antal Exemplarer af Skriftet til Studenternes Brug, vilde han begynde med en Sammenligning mellem Aristoteles's og Platons Definitioner af Naturen. Siden fortsatte han med nogle Forelæsninger om Magnetten, der synes at have været Gjenstand for hans særlige Opmærksomhed; men i Bekjendtgjørelsen herom føjede han til, at han haabede, at man ikke vilde tage ham ilde op, at han blandede nogle filologiske Ting ind med, som han mente kunde være til Nytte for de studerende³⁾.

En samtidig har med Hensyn til Venusins videnskabelige Virksomhed bemærket, at han var »liberior Academicus«⁴⁾. Ved denne Ytring betegnes han vistnok i det hele

¹⁾ Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. III, 128—9.

²⁾ Anf. Skr. III, 360—2. IV, 532—4. Rørdam, Hist. Kildeskrifter. II, 584.

³⁾ Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. IV, 473—5.

⁴⁾ Willich v. Westhofen i sin Skriftvexel med Lyskander 1618 angaaende Betydningen af Navnet Scandinavia hos Oldtidens Forfat-

som Opponent mod en Del af de traditionelle Anskuelse, hvad vistnok hængte sammen med hans Forkjærlighed for den ramistiske Filosofi. Vi se ham saaledes optræde som Platons Fortolker og Forsvarer, i Modsætning til den herskende aristoteliske Filosofi¹). Han var den kopernikanske Anskuelses maaske første offentlige Forsvarer her ved Universitetet²). Og endelig optraadte han senere med en saa skarp Kritik af de ved Saxos Historie overleverede Antagelser om Danmarks Oldtid, at han vistnok har opvakt Studsen og Forargelse hos mange. Da den videnskabelige og kirkelige Reaktion imidlertid den Gang endnu ikke havde faaet Magten her i Landet, skadede denne Optræden ikke Venusins Anseelse; tvertimod se vi, at Kong Christian i forøget Grad viste ham sin Yndest. Saaledes berettes der, at Kongen undertiden besøgte ham i hans Hus³). Den 9de Marts 1602 overdrog han ham paa Latin at oversætte de tyske Vers om danske Kongers Bedrifter, som fandtes indvævede i Tapeterne paa Kronborg under de tilsvarende Kongebilleder⁴). At Venusin udførte dette Hverv til Kongens Tilfredshed, tør vi sikkert antage, da vi finde hans Vers tilligemed Billederne anbragte paa de Kanoner, som Christian IV samme Aar lod støbe af Hans Wolf Entfelder. Nogle af disse Kanoner, der bar Navnet »de danske Konger«, findes saa vidt vides endnu i vort Arsenal, medens mange af dem senere faldt i Svenskernes Hænder⁵).

tere: *•Rectissime profecto Venusinus de Scandinavia (etsi quibusdam in aliis liberior fuerit Academicus) suos auditores publice instituit.*

¹) J. J. Venusinus, *Theses*, quibus ostenditur, quæ sit vera et genuina Platonis sententia de nobili illa quæstione, sit ne Mundus factus an vero æternus. Hafn. 1602. Secunda in Timæum Platonis exercitatio, qua asseritur, universum cum tempore cœpisse, neque Deo cœternum esse, Hafn. 1603.

²) Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. IV, 523—4.

³) Danske Mag. 4. R. IV, 27.

⁴) Danske Saml. V, 184.

⁵) I det kgl. Gehejmearkiv, Danske Kongers Hist. Fasc. 83, findes

Efter at den kongelige Historieskriver, D. Niels Krag, var afgaaet ved Døden, blev M. Jon Jakobsen Venusinus i Maj 1602 beskikket til hans Efterfølger i dette Embede, uden at der dog derved skete nogen Forandring i hans akademiske Stilling. Som Løn tildeltes der ham det Prælatur (Dekanatet) i Ribe Domkapitel, som hans Forgængere i Historiografembedet, Krag, Vedel og Svaning i sin Tid ogsaa havde haft¹⁾. Tillige overleveredes der ham en Del historisk Materiale af forskjellig Art, der betragtedes som Statens Ejendom og gik i Arv fra den ene kgl. Historieskriver til den anden. Overleveringen heraf synes at have voldet nogle Bryderier, da D. Niels Krags Enke, Else Mule, ikke kunde finde de Afleveringslister, ifølgø hvilke hendes afdøde Mand fra Kapitlerne og andre Steder havde modtaget Dokumenter og Bidrag til sit historiske Arbejde. I den Anledning skrev Venusin bl. a. den 13de September 1602 til Biskop Niels Arctander i Viborg for at faa Op-

en svensk Optegnelse med Overskrift •Uppå efterskrefne Trophæer, som kalles Danske Konger och ähre af Konnung Christiern den 4de gutne, finnes fölliande Carmina Elegiaca. I alt anføres 9 24 Pd.s og 37 12 Pd.s Kanoner med deres Indskrifter. Den første af dem har fölgende Indskrift:

II. Humblus, Dani filius.

Conscendi solium patris, mihi frater ademptum

Per vim Lotherus sed Diadema tulit,

Hocque animo patiente tuli, nam juncta sciebam

Cum magno atque jugi regia sceptrā metu.

(Hans Volf Endtfelder göes mich Ao. 1602.)

De samme Vers findes blandt Venusins Carmina i Ny kgl. Saml. 271. 8vo. Derimod er det neppe rigtigt, at Venusin er Forfatter til de latinske Vers om danske Konger, som ere aftrykte i •Regum Daniæ Icones•, udg. af G. Holst 1646, skjönt det siges i Fortalen til en af Udgaverne af dette Værk (jvfr. Nyerups Fortale til Lahdes Samlinger af fortjente danske Mænds Portraiter, Kbh. 1798. I, S. IX—X.).

¹⁾ Forleningsbrevet paa Prælaturet i Ribe, dat. 22. Maj 1602, findes i Jydske Reg., Nr. 6. Fol. 195. Jvfr. Wegener, Efterretn. om And. Sør. Vedel. 2. Udg. S. 221. Et Par Breve vedrørende Venusins Præbende findes i Sjæl. Tegn. XIX, 445. 449.

lysning om, hvad Krag i sin Tid havde modtaget der fra Stiftet¹⁾. Endelig blev Afleveringen fra Else Mule til Venusin dog fuldendt i November 1602²⁾. Det var alle Slags historiske Sager, godt og ondt imellem hinanden, som herved blev stillet til hans Raadighed. Nu skulde han se, hvad han kunde gjøre ud deraf. Efter det lidet Udbytte, hans Forgængeres Bestræbelser havde bragt, vare Udsigterne egentlig ikke lyse. Vi se vel, at Venusin, ikke længe efter at han havde tiltraadt Historiografembedet, søgte at forøge sit historiske Materiale ved Bidrag fra en og anden Side³⁾; men for Resten vide vi ikke meget om hans Plan, ligesom den Instruction, han dog formodentlig har faaet af Regjeringen, ikke er bevaret. Saa meget er klart, at det var hans Agt at begynde med den tidligste Oldtid for gennem Myther og Sagn at arbejde sig frem til den egentlige Historie; men om det var en heldig Plan, kan med Føje betvivles.

Trykt kom der ikke til at foreligge sønderlig meget fra hans Haand, der kan vidne om hans historiske Studier: kun tvende Samlinger af akademiske Theses. Den første, der udkom 1604, er rent propædeutisk og handler om de forskjellige Inddelinger af Historien⁴⁾; den anden, der udkom Aaret efter, indeholder en skarp Kritik af forskjellige Fabler, som efter hans Mening med Urette ansaas for Historie⁵⁾. Det var især Saxo, som maatte holde for og led en saa ublid Behandling, at St. Stephanius siden, og

¹⁾ Se nedenanførte Samling af Venusins Breve i Tillæget.

²⁾ Wegener, Efterretn. om A. S. Vedel 2. Udg. S. 254, Not. 10. Rørdam, Lyskanders Levned, S. 133 I Hdskr.-Samlingen paa Ledreborg findes under Nr. 342 4to bl. a. en nyere Afskrift af Catalogus Manuscriptorum M. Jon Jac. Venusino traditorum ab Elisa Mullenia 1602.

³⁾ Se nedenanførte Saml. af Venusins Breve.

⁴⁾ De historia dissertatio prima, qua ejus definitio et divisio comprehenditur. Hafn. 1604. Nogle nærmere Oplysninger om Indholdet ere meddelte i min Kbhvns Univ. Hist. III, 374, Not. 3.

⁵⁾ Theses de fabula, qvæ pro historia sæpissime venditatur, qvi deprehendenda, et qvam sollicite cavenda. Hafn. 1605.

neppe ganske med Urette, kaldte Venusin »in Saxonem injurius«¹⁾. For Resten er denne Samling af Theses neppe mere i Behold, men vi kunne dog uden Vanskelighed gjøre os en Forestilling om Indholdet, da Suhm i sin Tid har kjendt den og har givet et Udtog af den i sin »Kritiske Historie af Danmark« II, 821 flg. Han sammenfatter sine Bemærkninger om Skriftet i følgende Dom om Venusin: »Han besad megen Skarpsindighed; han indsaa lettelig, at Saxo havde fejlet i mange Ting, og han opdagede ogsaa lykkeligen adskillige af hans Fejl; men som de islandske Kilder endnu ej vare ret bekjendte, saa foragtede han dem. Kort sagt, hans kritiske Smag og Skarpsindighed, der dog var understøttet af alt for faa Hjælpemidler og af for liden Undersøgnings-Geist, bragte ham til dristigen af forkaste det gode med det onde«. Det er formodentlig i Henhold til de Oplysninger, Suhm her har meddelt, at Grundtvig i sin »Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det lutherske Tidsrum« (Kbh. 1817, S. 198) ved Omtalen af de danske Historieskrivere affærdiger »Jens Hveenboe«, som han kalder Manden, med den korte Karakteristik, at det var ham, »der intet troede og intet gjorde«.

Medens de omtalte Smaaskrifter give os en Forestilling om Venusins historiske Disputatser, have vi vistnok Levninger af hans Forelæsninger i et Haandskrift, der forekommer under forskjellige Titler, og som det synes indeholder Optegnelser fra den Forelæsning, han 1603 anmeldte over danske Oldsager (*Antiquitates rerum Danicarum*)²⁾. Formodningen bestyrkes ikke blot derved, at Haandskriftet forekommer netop under Titelen »*Antiquitatis rerum danicarum*« i de bartholinske Mnskr. paa Universitetsbibliotheket³⁾, men ogsaa derved at Forfatteren

¹⁾ St. Joh. Stephanus Prolegomena in Saxonem, p. 8.

²⁾ Se Universitetets Forelæsningskatalog for 1603 i Kbhvns Univ. Hist. IV, 538.

³⁾ Vol. F. p. 1—80. I Ny kgl. Saml. 467 Føl. findes samme Arbejde, som det synes i en Tilhørers Afskrift. Steph. Joh. Stephanus, hvem

deri undertiden udtrykkelig henvender sig til sine Tilhørere («ut sciant auditores» etc.). Forresten indeholder Arbejdet ved Siden af en ofte haard og skaanselløs Kritik over ældre Historikere (hvoriblandt Saxo) en Række dristige Hypoteser, der nu vilde fremkalde en ligesaa forkastende Dom over Venusin som den, han fældede over mange af sine Forgjængere. Vel var det i sin Orden, at han kritiserede f. Ex. Joh. Goropius, en nederlandsk Læge († 1572), der i sit Skrift *Origines gentium* havde forfægtet den Mening, at Paradiset havde ligget i Holland; men naar han saa selv gaar til den samme Yderlighed for rundt om i Verden at paavise Spor af det danske Navn (f. Ex. gjør Danubius til *Danorum fluvius* og meget af den Slags), saa kunne vi maaske ære hans Patriotisme («honor patriæ nobis qvam maxime cordi est», siger han), men maa lige fuldt trække paa Smilebaandet ad hans Gjætninger, medens vi skjønne, hvor farligt det er at indlade sig paa Etymologier uden tilstrækkelig Kundskab til Oldsprogene. Navnene ere nemlig noget, hvormed Venusin har meget at gjøre. Han opstiller lange Rækker af Stednavne fra Danmark, England og andre Steder, og vil deraf uddrage forskellige Resultater; men vi ville nu neppe faa meget Udbytte af hans Forsøg, saa vigtige end Navnene, rettelig forklarede, ellers maa erkjendes for at være. Særlig søger han at hævde, at de saakaldte Normanner for en stor Del have været Danske, og navnlig at Rolf Ganger har været en dansk Mand. Naar en Indskrift i Rouen, af hvilken Arild Hvitfeldt havde meddelt ham en Afskrift, siger, at Normandiets Beboere stammede fra Norge, saa mener han, at Indskriftens Stil forraader, at den er fra en nyere Tid, hvorfor der

Hdskr. har tilhørt, har forsynet det med følgende Titel: «*Collectanea Historica sive Dissertationes de origine gentis Danicæ aliarumque nationum antiquitatibus, auctore M. Jona Jacobo Venusino, Historico Regio.*». Med Stephanius's Samlinger kom Haandskriftet til Sverig, men er senere af en svensk Ejermand foræret til Langebek.

ikke kan tillægges den nogen Beviskraft imod ældre Vidnesbyrd.

Hvad Venusins akademiske Stilling angaar, da beklædte han 1602 Dekanatet i det filosofiske Fakultet. Da der i dette Aar skulde holdes Magisterpromotion, var det ham en Æressag at faa saa mange som mulig til at indstille sig for at tage Graden under hans Præsidium. Vi have adskillige Breve fra ham, fulde af indtrængende Opfordringer til forskjellige ældre og yngre Videnskabsmænd om endelig at møde for at erhverve den tilbudte Grad. Det lykkedes ham at faa samlet 13 Personer — et for den Tid højt Tal —, men der var adskillige, han sikkert havde gjort Regning paa, som han dog gik Glip ad¹). Selve Promotionsdagen søgte han at gjøre saa højtidelig som mulig, ikke blot ved Udgivelse af en Samling Theses til Brug ved Kandidaternes forudgaaende offentlige Disputats²), men ogsaa ved saa vel offentlig som privat Indbydelse af ærede Gæster og ved Arrangement af en scenisk Forestilling af Studenter³). Selv holdt han ved Akten en endnu i Haandskrift bevaret ret mærkelig Tale over et Udsagn, der tillægges Platon: *Θεὸς αἰεὶ γεωμετερεῖ*, og søger at udvikle, hvorledes denne ejendommelige Geometria aabenbarer sig i hele Universet. Han giver heri en Udsigt over den matematiske Videnskabs Historie — som sin egen Lærer i dette Fag nævner han med Berømmelse Valentinus Otto — og

¹) Se Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. IV, 515—22.

²) Theses de beatitate hominis, quas pro laurea Magisterii Philos. obtinenda X. Julii tredecim virtute et doctrina præstantes Viri defendent, præside J. J. Venusino, Hafn. 1602.

³) Som offentlig Indbydelse til Promotionen den 13de Juli 1602 udgik i Venusins Navn et trykt Program (dat. 9. Juli s. A.), hvilket findes i Univ.-Bibl., og hvori Kandidaternes Navne anføres. Om den sceniske Forestilling, i hvilken bl. a. en Bonde og hans Hustru skulde optræde, haves et Brev fra Venusin til en Præst paa Landet, som han bad skaffe ham de fornødne Bondedragter til Laans (Kbhvns Univ. Hist. IV, 522).

optræder, som alt tidligere er berørt, som en uforfærdet Forsvarer af det kopernikanske Verdenssystem, og forudsiger, at Nægtelsen af dets Rigtighed en Gang i Tiden vil forekomme ligesaa besønderlig, som om nogen nu vilde hævde Lanctants's Anskuelse, at Jorden er en Flade, allevegne omgivet af Oceanet, der tilsidst støder sammen Himmelen¹⁾.

I Foraaret 1603 ombyttede Venusin det fysiske Professorat med Lærerstolen i Eloqventia eller Rhetorik. Beslutningen herom vedtoges den 13de April i Konsistorium; men først den paafølgende 24de Maj holdt han sit Indledningsforedrag over Veltalenheden, til hvilket han ved et Program havde indbudt Professorerne og Studenterne²⁾. Skjønt han ikke havde noget særligt Kald som historisk Professor, gav hans Ansættelse som kongelig Historieskriver ham dog Anledning til, ved Siden af Forelæsninger og Disputatser over Rhetorikken³⁾, ogsaa at behandle historiske Emner paa lignende Maade i akademiske Forelæsninger og Øvelser, saaledes som det alt tidligere er berørt. I sin Embedsstilling synes han forøvrigt at have nydt ikke ringe Anseelse⁴⁾, og følgende spøgefulde, i Formen vel lykkede Bindebrev, som han ved Aaret 1603 i sin Kones Navn skrev til Professor Kort Aslaksen, synes ogsaa at tyde paa et venligt Forhold mellem ham og hans Kolleger.

¹⁾ Talen findes i Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo. Et kort Udtog er trykt i Kbhvns Univ. Hist. IV, 523--4.

²⁾ Trykt i Kbhvns Univ. Hist. IV, 540. Jvfr. Acta Consistorii 13. April 1603.

³⁾ Venusin udgav: *De comparanda eloqventia, Thesium pars prima.* Hafn. 1606.

⁴⁾ Et Æredigt til ham findes i Pauli Rutingii Rostochiensis P. C. L. *Anagrammatum Centuria Hodopoerica prima.* Rostochii 1606. F. 40. — Den 26. Juni 1606 skrev Prof. Joh. Stephanus til en Ven: •De M. Jonæ nihil est pericli, Fabularum negotio jamdudum composito et consopito• (Kbhvns Univ. Hist. IV, 562.) At det er Venusin, her menes, er sikkert; men hvad det er for en Sag, der hentydes til, vide vi ikke.

*Wor tilforladendis gode ven, Hederlig oc Heiglærd Mand, M. Cunrad
Aslach, Professor.*

Nu er den siette oc tiuffende Dag
I Slagtemaaned hin kaalde.
Nu holdis der mangt ett Pølse Lag,
Nu monne mandt Suinen skaalde,
Sant Cunrad och Sant Karines Naffn
Der hoss huer anden mon stande
Vdi vor Riimstock oss til gaffn,
Om dett maa komme thil Lande.
Saa binder vii Mester Cunrads hand
Med Silcked aff dett beste,
Hand veed, huor hand sig løse kand
Fra saadan seldsam Geste.

Karine Danckortsdatter
Med alle hendis Piger²⁾.

I Aaret 1606 gjorde Kong Christian IV Skridt til at faa Exorcismen ved Daaben afskaffet. Som vi erindre, havde denne Kirkeskik i sin Tid været en Anstødssten for Venusin. Naar der nu i det Kongebrev, hvorved Bispernes Erklæring om Sagen fordredes, bemærkes, at »nogle sønderlig lærde Mænd her i Riget ved deres idelige Konversation« havde bragt Kongen til den Indsigt, at denne Kirkeskik var »ganske unødig og ikke havde nogen sønderlig Grund eller Fundament i den hellige Skrift«²⁾, saa maa man nærmest tænke paa Venusin som den, der har indvirket paa Kongens Stemning, saa meget mere som vi fra den nærmest følgende Tid have en Erklæring fra hans Haand, hvori han i stærke, ja haanlige Udtryk udtaler sig mod hin Ceremoni som en Levning af Papismens Misbrug. Som bekjendt endte Forhandlingerne, ved D. Hans Povlsen Resens afgjørende Indflydelse, dog med, at Exorcismen fremdeles beholdtes; men Venusin har sikkert gjort, hvad han formaaede, for at faa den bort. Da der hidtil kun har været offentliggjort et tydsk Uddrag af hans Erklæring³⁾, skal den

¹⁾ Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo.

²⁾ Brevet findes trykt i Dän. Bibl. IV, 17—8.

³⁾ Dänische Bibl., IV, 41—7.

fuldstændig meddeles i Tillæget som et ret mærkeligt kirkehistorisk Aktstykke fra hin Tid.

Medens Venusin her udtalte sig skarpt nok mod hvad han ansaa for Levninger af Papismen, viste han derimod en paafaldende Deltagelse for en Maud, der almindelig ansaa for hemmelig Papist, nemlig Rektoren M. Jens Aagesen (Haggæus) i Malmø, imod hvem der 1605 var indledet en Undersøgelse, der truede ham paa hans Embede. Da nemlig Uvejret for en Tid blev afvendt fra ham, udtalte Venusin den mest levende Glæde derover i et Brev til ham, om han end samtidig anbefalede ham Forsigtighed, at han ikke paany skulde vække Mistanke imod sig, et Raad, som han dog ikke fulgte, da han senere forlod Landet og fuldstændig gik over til den romerske Kirke¹).

I et Skrift, som en vis Christen Madsen Rhodius udgav 1609, bemærkes: »Hvor storlig Hs. Maj. elsker Historier, kan man se paa Hs. Maj.s sidste Historicum M. Jonam Venusinum, hvilken Hs. Maj. højt agtet og afholdet haver«²). Denne Tillid fik Venusin et nyt Bevis paa, da Kongen i Juni 1606, tog ham med som »Orator et Historicus Regius« paa sin Rejse til England³). Efter sigende skal han have vakt ikke ringe Opsigt i England ved sin Lærdom⁴), og Kong Jakob følte sig saa smigret ved et Digt, han overrakte ham, at han vilde have ophøjet ham i Adelstanden⁵). Dette er dog neppe sket, skjønt der forelaa et Præcedens, idet samme Konge i sin Tid havde ophøjet Venusins Formand i Historiografembedet, D. Niels Krag, i den skotske Adels-

¹) Venusins Brev er trykt i Ny kirkehist. Saml. V, 211. Om Venusins Kjendskab til de papistiske Forsøg paa at vinde Indgang her i Landet, se Ny kirkehist. Saml. IV, 756.

²) Jvfr. min Udgave af Lyskanders Bog om danske Skribenter, S. 214.

³) Vinding, Acad. Haun. p. 201. Rørdam, Kbhvns Univ. Hist. IV, 563.

⁴) Slange, Christian IV's Historie, S. 251.

⁵) Danske Mag. 4 R. IV, 27.

stand. Venusin havde desuden tidligere vist Kongen sin Opmærksomhed, idet han nemlig i Aaret 1603, da Kong Jakob tiltraadte den engelske Throne, havde hilst ham med følgende Digt:

Ad serenissimum et potentissimum
Principem et Dominum
Dn. Jacobum Stuardum
ejus nominis sextum Scotiæ Regem,
cum trium amplissimorum Regnorum
Angliæ, Franciæ et Hiberniæ
Imperium jure hæreditario
feliciter adiret.

Nobilis illa omnes inter Gens Anglica Gentes
Ad summum est propriis pene beata bonis,
Scilicet et pace et bello, terraqve mariqve
Virtute atqve opibus nobile nomen habet.
At se nobilior Gens atqve beator ipsa est
Cui Rex magne novas insuper addis opes:
Fortunæ florentis opes, famæqve per orbem
Qvæ clari passim Solis adinstar habet.
Atqve animi pulcras, formoso in corpore, dotes
Qvis tu supra hominem Rex Jacobe veges:
Anglica Gens ergo ad summum, meritisqve bonisqve
Pene beata suis, tota beata tuis.
Nec dubites ea gens qvin sit tibi fida futura,
Omnino sine te cui neqvit esse bene.
Sacrae et Serenissimæ Regiæ Majestatis vestræ
Studiosissimus
Jonas Jacobus Venusinus
Sereniss. Dan. et Norv. Regis Historicus et Eloqventiæ
in alma Academia Hafniensi Professor¹⁾.

Aaret efter sin Englandsfærd blev Venusin af Kong Christian forlenet med Sorø Kloster, i den Hensigt at han, befriet for de akademiske Arbejder, der skulde have Otium til for Alvor at gjøre noget ved Fædrelandets Historie²⁾.

¹⁾ Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 266.

²⁾ D. Mag. anf. St. Den 10de Febr. 1607 skrev Prof. Joh. Stephanus til Biskop Lavrits Scavenius i Stavanger: »Doct. Andreas Christianus, Præses Regiæ Scholæ Sorensis, obiit mense Novembri præcedentis anni; uxori permissum administrationi præesse usqve

Men det gik ham, ligesom det i sin Tid var gaet Niels Krag, der i den samme Hensigt var bleven beskikket til Forstander for Sorø Skole, idet han døde, kort efter at han var kommen derud. Den 1ste Maj 1607 tiltraadte Venusin nemlig sin Forlening¹⁾ — en anseelig og efter de Tiders Forhold indbringende Post — men allerede den 30te Januar 1608 bortkaldtes han ved Døden²⁾.

Et Sagn, som Peder Hansen Resen har optegnet i sin haandskrevne Atlas Danicus, beretter, at Venusin i sin Ungdom havde erhvervet en Ring, hvori en Aand (Spiritus familiaris) var indesluttet, ved hvis Hjælp han ikke blot kom til sin store Lærdom og Videnskab, men ogsaa til de anseelige Poster, han beklædte. Men der var den Omstændighed ved Ringen, at Ejermanden ikke kunde slippe af med den igjen eller undgaa Aandens uhyggelige Selskab, og endskjønt han kastede Ringen i Ilden, paa Møddingen, ja i Havet selv, kom den dog altid tilbage paa Fingeren igjen og bragte sin Ejermand til Fortvivelse, hvorfor Enden paa Sagen blev, at han en Dag blev funden kvalt i en Brønd i Sorø³⁾. Ved dette Sagn er imidlertid at bemærke, at det ellers er ganske ubekjendt, at Venusin druknede i en Brønd. Dette var derimod virkelig Tilfældet

ad Phil. & Jacobi. De Successore nihil certi, nisi quod fama haud raro futuri præscia M. Jonam eo destinavit. (Kallske Saml. 512. 4to).

¹⁾ Den 10de Maj 1607 skrev Stephanius til samme Biskop: •M. Jonas præfectus est administrationi bonorum regiæ scholæ Sorensis multo splendidiore titulo quam ejus prædecessores, qui dicebantur tantum: forordnede thil Ålt werre Forstandere for Scholenn etc. Sed hic: forleent met Soer Closter. (Kbhvns Univ. Hist. IV, 586). Hertil kan dog bemærkes, at i Kancelliets Kopibog kaldes Venusin •Forstander for den kgl. Skole udi Soer., da han den 24. Maj 1607 fik Følgebrev til Bønderne paa Skolens Gods (Sjæl. Tegn. XX., 161. Jvfr. Ny kirkehist. Saml. V, 473).

²⁾ Vinding, Acad. Haun. p. 201. Sivert Grubbe anfører Venusins Død under den 29de Januar (D. Mag. 4. R. IV, 26).

³⁾ Dänische Bibl. III., 27.

med en tidligere af Universitetets Professorer, der ligesom Venusin var fra Landskrone og kaldtes Coronensis, nemlig D. Klavs Hammer, Niels Hemmingsens Svigersøn, der 1585 fandtes død i en Brønd i en skaansk Præstegaard¹).

Venusins Enke, Karine Dankertsdatter, overlevede sin Mand i to Aar og døde 1610. Hendes Søn, Lægen M. Dankert Lejel, hvem Venusin trolig havde hjulpet frem paa den studerende Bane, satte hende et Mindesmærke i Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn²). — Et Legat, som Venusin i Forening med Christoffer Ulfeld til Svenstrup og Sognepræsten ved Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn, M. Niels Klavsen Senning, 1605 havde udlovet til bedste for tre fattige Studenter ved Universitetet, kom, som det synes paa Grund af Venusins snart paafølgende Død og M. Niels Klavsens Mangel paa Evne til at udrede det lovede Beløb, aldrig til at træde i Virksomhed³).

Hvad Venusins videnskabelige Betydning angaar, da var han, selv i hin polyhistoriske Tidsalder, et Særsyn af alsidig Lærdom. I Historien besad han et meget udstrakt Kjendskab til gamle og nyere Forfattere, som med eller uden Grund antoges at kunne yde Bidrag til Danmarks Historie i Oldtiden. Langebek kalder ham derfor ogsaa »diligentissimus antiquitatum nostrarum scrutator«⁴). At han besad et for hin Tid ualmindelig skarpt kritisk Blik, er ogsaa klart nok⁵). Naar han undertiden gik for vidt i

¹) Rørdam, Hist. Kildeskrifter. I, 654—5.

²) Resen, Inscript. Hafn. 137—8. Om Venusins Forhold til Dankert Lejel se Acta Consist. 2. Maj 1601 og 10. Marts 1602, hvor det omtales, at han skaffede Stifsønnen det kgl. Rejsestipendium, samt et Brev til denne blandt Venusins Breve i det følgende.

³) Om denne Legatstiftelse vil findes nærmere Oplysning i Kbhvns Univ. Hist. III., under Universitetets Legater.

⁴) Scr. Rer. Dan. I, 8, Not. m. Langebek ejede i sin Tid det ovenomtalte Hdskr. med Venusins historiske Forelæsninger.

⁵) Om Holger Danske-Sagnet siger han: »Narratio fabulosa de Holgero Dano a quodam Normanno nominis Danici studioso (ea enim gens originis Danicæ est) ex Turpini fabulis occasione sumpta«.

saa Henseende, da er det kun, hvad der let hændes den, der er greben af den kritiske Aand. Hans egne luftige Hypotheser¹⁾ vise dog, hvad der da heller ikke er noget nyt, at de ivrige Kritikere ofte ere mindst tilbøjelige til at tage deres egen Indbildningskraft under tilbørlig Tugt.

Hans Eftermand saa vel i Præsteembedet i Herfølge som senere i Historiografembedet, M. Klavs Christoffersen Lyskander, giver følgende glimrende Karakteristik af ham, der i sin Helhed ikke let lader sig oversætte paa Dansk: »Jonas Jacobus Venusinus, Regni Daniæ Historicus, Ecclesiæ Ripensis Prælatus et Præpositus²⁾, in celeberrima Academia Hafniensi Eloqventiæ Professor³⁾, et Ecclesiæ Aarhusiensis Vicarius dignissimus, Vir in divinis scripturis eruditissimus et omnibus Philosophicis disciplinis magna cum admiratione versatus, ingenio magnus, judicio excellens et eloquio clarus, de re omni et quacunqve quovis loco et tempore argute, copiose et eleganter disserens, adeo ut, cum verba facientem audias, artium omnium cyclopædiam in ipsum confluisse credas, secretioris Philosophiæ et

¹⁾ Om Grækernes Oldsagn siger han: «Quamquam quod de iis sentio, a vulgi opinione alienum est, dicam tamen libere, videri mihi eas narrationes de Hercule, Argonautis et bello Trojano esse mere mysticas et vaticinia quædam de Christo et Ecclesia, et a sanctis Patribus, quibus talia revelata fuerant, posteritati per manus tradita, posteaque, ut fit, multa esse peregrina et fabulosa rei veritati assuta. Nam per Argonautas Apostolos et Christi discipulos intelligo, qui veri erant Heroes et Semidei, deificati nempe et regenerati Spiritu Dei, qui toti supra hominem sapiebant et animati erant, et quorum opera inimitabilia erant. Illis repetendum erat vellus illud aureum Agni illius immaculati, quem pro parta salute Jovi sacrificarunt Phrynus et Helle, haut dubie primi parentes, qui noverciale odium Sathanæ devitantes, per vastum hujus mundi mare, huic agno spe et fiducia innixi et agglutinati, cum posteritate sua projecti, in salutarem tandem portum deferuntur».

²⁾ Er vel en Fejltagelse for Decanus.

³⁾ Naar Venusin kaldes Prof. Eloqventiæ, ser man deraf, at Lyskanders Karakteristik er skreven mellem 1603 og 1607 og vistnok nærmest ved det sidste Aar.

variarum in natura abditarum rerum et operationum indagator sagacissimus, Mathematicus, Physicus, Poëta, Musicus et Orator nulli sua ætate secundus, conversatione et vita humanus, affabilis, prudens et circumspectus, præsentisqve ætatis qvasi moribus natus, illustrissimo Regi Christiano IV, nobilissimis Arvido Huitfeldio, Sthenoni Brahe, Sigvardo Grubbe, ingenuis, doctis et bonis omnibus charissimus¹⁾.

Venusins gamle Ven Sivert Grubbe har i sin Dagbog ved at omtale hans Død bemærket om ham, at han var en Mand af udmærket Begavelse og sjelden Lærdom, og han udtaler den Forvisning, at hvis Gud havde forundt ham et længere Liv, vilde han have fuldendt det ham paalagte Hverv, at udarbejde vor danske Historie²⁾ — en Forvisning, som vi dog, efter det Kjendskab vi have til hans historiske Arbejder, ikke ganske kunne dele. Den Omstændighed, at han saa godt som udelukkende havde fordybet sig i Oldtidens dunkle Regioner, som hin Tid dog ikke mægtede at opklare paa tilfredsstillende Maade, skal ialfald ikke bidrage til at styrke Antagelsen om, at han kunde have naaet frem til Samtiden.

Om Venusins mere private Forhold til forskjellige Personer indeholde de i Tillæget samt i den efterfølgende Artikkel optagne Breve fra og til ham forskjellige Træk, som ikke ere medtagne i denne Biografi for ikke at give den en altfor stor Udstrækning, men om hvilke det i det hele kan bemærkes, at de give os et ret tiltalende Billede af Manden og tyde paa, at han har været hjælpsom og villig. — Et malet Billede af ham fandtes i sin Tid i den Portrætsamling, Peder Resen skjænkede til Universitetsbibliotheket; men det gik til Grunde med dette ved Branden 1728³⁾.

¹⁾ Rørdam, Kl. Lyskanders Levned og Bog om danske Skribenter, S. 256—7.

²⁾ Danske Mag. 4 R. IV, 26—7.

³⁾ Bibliotheca Pet. Joh. Resenii Acad. Hafn. donata.

Der er intet bekendt om, at Venusin har havt Børn med nogen af sine tvende Hustruer. Derimod havde han en Plejedatter, Hedvig Lavritsdatter, hvis Bryllup han den 31te Juli 1603 gjorde med Præsten Hr. Jakob Nielsen i Egesborg i Sjælland¹). — En Student, Peder Hansen (Saxkjøbing), der i nogle Aar var i hans Hus og tjente ham som Amanuensis, betragtede ham ogsaa næsten som en Fader, og har bidraget væsentlig til, at hans Billede med nogenlunde Klarhed har kunnet fremdrages, idet han har taget Afskrifter af en Del af Venusins Breve, Digte, Testimonier og andre literære Frembringelser, hvilke paa den Maade ere bevarede til vor Tid, skjønt saa vidt vides ikke egentlig benyttede af nogen før af nærværende Forfatter²).

Tillæg.

1.

Udtag af M. Jon Jakobsen Venusins akademiske Testimonier 1600—4.

1600, 15de Okt. V. anbefaler Studenten Nicolaus Malmogiensis til Biskoppen og Kapitlet i Lund i Anledning af et Gjældskrav, han havde til Johannes Adriani fil.

1601, 6te Marts. Testimonium vitæ for Studenten Christianus Christophori f., der drog til sin Hjemstavn for om

¹) I Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 277—9 findes Venusins og Brudgommens (af V. forfattede) Indbydelser til dette Bryllup.

²) Det er sikkert dette Hdskr., der i Fortegnelsen over Biskop Jens Bircherods Manuskripter (Suhms Nye Saml. IV, 2, 84) betegnes »Jonæ Jac. Venusini, Professoris olim Hafn. Programmata, orationes testimonia, epistolæ etc., qvæ in lucem nondum prodierunt«. Nu findes Hdskr. i Kgl. Bibl., Ny kgl. Saml. 271. 8vo.

muligt at faa det Præsteembede, hans nu afdøde Stiffader havde betjent, og som hans Fader tidligere havde haft. Særlig anbefales han til Stiftets Biskop M. Jens Gødesen i Aarhus.

1601, 3die April. Rosende Testimonium vitæ for V.s Privatdiscipel Johannes Georgius.

1601, 4de April. V. anbefaler samme Student paa det varmeste til Johannes Lindenov, toparcha monasterii Osloensis.

1601, 4de Juli. Testimonium for Osvaldus Andreae Norvedianus, som havde opholdt sig 8 Aar ved Universitetet, og nu rejste hjem til Norge, da han ikke havde Raad til at være længere i Kjøbenhavn.

(1602). V. giver sin Privatdiscipel Dionysius, for hvem et Præsteembede havde aabnet sig, et Testimonium, der skulde bane ham Vej til at faa Testimonium publicum fra Universitetets Rektor.

1602, 3die Marts. Rosende Testimonium for Johannes Terningus, som, efter i 6 Aar at have været Hører ved Malmø Skole, i Maj 1601 var kommen til Universitetet, hvilket han dog for en Tid maatte forlade, da det var opløst paa Grund af Pesten (i de sidste fire Maaneder af Aaret 1601). Nu var han kaldet til et Præstekald (Gessie og Eskilstorp i Skaane, jvfr. Cawallin II, 73).

1602, 13de Marts. V. skriver til Vilhelm Dresselberg til Vindinge, Prælat i Lunds Kapitel, og anbefaler meget varmt sin Discipel Nicolaus. „Dignus enim est, cui boni bene faxint, et ad Ecclesiam Christi docendam natus videtur, tam præclaro Eloquentiæ dono pollet, atqve alias ejus est eruditionis, ut cum lavde muneri, qvod expetit, præesse possit“.

1602, 28de Marts. Anbefaling fra Haquinus Pauli, der agtede at rejse hjem for at søge Hjælp hos Slægt og Venner til fortsatte Studeringer. „Ipse miser qvondam, miseris succurrere disco“, skriver Venusin.

1602, 2den April. Viaticum for Canutus Christianus,

der agtede sig hjem. Den „inhumanitas“ og de Farer, hvorfor rejsende Studenter vare udsatte, omtales.

1602, 10de Maj. V. anbefaler til Bispen i Ribe Andreas Matthiæ, der af Sognepræsten i Ringkjøbing var kaldet til Kapellan sammesteds. Han beder Bispen at sørge for, at bemeldte Kapellan fik en ordentlig Løn og en selvstændig Stilling.

1602, 13de Maj. Viaticum for V.s Privatdiscipel Matthias Olai, der i sin Tid havde gaaet 12 Aar i Malmø Skole og vel anbefalet af Rektoren smst., M. Johannes Haggæus, var kommen til Universitetet. Han vilde nu rejse til sit fjerne Hjem.

1602, 20de Juli. Viaticum og Anbefaling for Theocaris Christianus.

1602, 8de Avgust. Testimonium og Anbefaling til Kapitlet og Bispen i Lund for Nicolaus Anconitanus (o: fra Malmø), der var kaldet til Prædikant ved Lunds Domkirke.

1602, 8de Avgust. Anbefaling for Nicolaus Jacobi, der i fem Aar havde studeret ved Universitetet.

1602, 24de Avgust. Testimonium for Petrus Olai, der for henved fire Aar siden kom til Universitetet anbefalet til Venusin af dennes „affinis“ M. Søren Torndal, Sognepræst i Helsingør, og senere havde været Huslærer hos Oluf Rosenpar paa Skarholt, fra hvem han havde et meget godt Vidnesbyrd.

1602, 25de Avgust. Testimonium for Petrus Nicolai, der trods fattige Kaar tappert havde holdt ud ved Studeringerne og tre Aar havde opholdt sig udenlands, og som nu var kaldet til Præst.

1602, Id. Sept. Rosende Testimonium for Johannes Erasmus, som efter at have tilbragt henved 6 Aar ved Universitetet rejste tilbage til sin Hjemstavn for at søge gejstlig Ansættelse. Han anbefaledes navnlig til Biskop Jakob Madсен i Odense.

1602, 16de Sept. Testimonium for V.s Privatdiscipel Olaus Nicolai. Han var for to Aar siden kommen til Uni-

versitetet, men havde efter et halvt Aars Forløb modtaget en Plads som Hører ved Landskrone Skole og havde godt Vidnesbyrd fra Rektoren smst. for sin Virksomhed der.

1602, 3die Oktb. Viaticum for Johannes Debergius, som var en dygtig Academicus.

1602, 7de Oktb. Testimonium og Anbefaling til Biskop Jens Gødesen i Aarhus for Andreas Palæmonius, der i to Aar havde været Venusins og tidligere i fire Aar D. Anders Krag's Privatdiscipel. Han roses for sit „elegans ingenium et elegantiam, qva pingendo pollet“.

1602, 1ste November. Testimonium for Georgius Horsnensis, der tidligere havde været D. Niels Krag's Privatdiscipel og af Mogens Gjæe var bleven anbefalet til Venusin, der derfor havde overtaget at være hans Privatpræceptor. Han havde nu studeret henved fire Aar.

1602, 11te Novb. Nyt Testimonium for Theocar's Christianus, der nu var kaldet til Præst.

1602, 14de Novb. Viaticum for Severinus Simonides Nisburgensis, der for ikke længe siden var immatrikuleret, men atter maatte forlade Universitetet, „urgente necessitate“.

1602, 15de Novb. Venusins meget rosende Testimonium for hans „familiaris“ Christianus.

1602, 16de Novb. Viaticum for Bartolomæus Joannis Voensis. Han havde M. Hans Rasmussen, der for Tiden var borte (peregre abest), til Privatpræceptor, hvorfor Venusin udstedte Testimoniet paa den fraværendes Vegne.

1602, 7 Kal. Jan. Viaticum for Olaus Andrea, der navnlig anbefales til Fyns Biskop, M. Jakob Madsen.

1602, 3 Kal. Jan. Testimonium for Severinus Petri, som med Ære en Tid lang havde været Lærer ved Landskrone Skole og var kommen til Universitetet vel anbefalet af Venusins afdøde Fader, der havde været Præst smst.

(1602—3.) Viaticum for Michael Nicolai, der havde været et Semester ved Universitetet.

1603, 3die Januar. Viaticum for Magnus Thomæ.

1603, 21de Januar. Et særdeles rosende Testimonium

for V.s Privatediscipel Johannes Erasmus, der nu var kaldet til et Skoleembede. Han anbefales navnlig til Biskop Jakob Madsen i Odense. (Se ovf. Id. Sept. 1602).

1603, 9de Februar. Venusins Testimonium for hans Privatediscipel Michael Angelus, der sidst havde været Huslærer hos Melchior Ulfstand.

1603, 4 Cal. Martii. Viaticum for Studenten Christianus Matthiæ.

1603, 19de Marts. Viaticum for Christophorus Septimius Gothinus.

1603, 23de Marts. Viaticum for Johannes Severini, der af sin Fader var kaldt hjem.

1603, 6te April. Testimonium for Petrus Bartolinus Bringesdorpius, der for sin Sundheds Skyld rejste til Karlsbad ledsaget af Nicolaus Christianus, der var kjendt i hine Egne. — V. anbefaler samme Student til D. Joh. Hagius i Vittenberg med Bøn om, at han vilde give ham et Anbefalingsbrev med til Lægerne i Karlsbad, for at de med desto større Omhu maatte tage sig af ham.

1603. 18de April. Testimonium for Franciscus Laurentii, der havde studeret i Tydskland og senere to Aar i Kjøbenhavn, og som nu var kaldet til Præst. Han anbefales navnlig til Fyns Biskop M. Jakob Madsen.

1603, 25de April. Viaticum for Jacobus Frost, der agtede sig til Lyneborg, „ut vitæ isthic actæ testimonium reportet“.

1603, 29de April. Viaticum for Nicolaus Ivvari Adamiensis, der havde studeret i syv Aar og nu rejste hjem for at se, om der ikke vilde aabne sig en Ansættelse for ham.

1603, 28de Juni. V. anbefaler Janus Christianus, der i det foregaaende Aar var bleven hans Privatediscipel, til Universitetets Rektor, D. Hans Resen, at han vilde give ham en Anbefaling til M. Anders Bentsen, Biskop i Oslo og Hammer Stift.

1603, 1ste Avgust. V.s Viaticum for Henricus Eberhardus Osnabrugensis, der, anbefalet af M. Christoffer Knoff,

var bleven hans Privatdiscipel og nu agtede sig i Ferien til sin Familie i Tydskland.

1603, 3die Avgust. Viaticum for Haqvinus Pauli, der havde studeret saa flittig, at han derved havde skadet sit Helbred, som han dog atter havde vundet tilbage. Nu agtede han sig hjem i Ferien. (Se ovf. u. $28/3$ 1602).

1603, 27de September. V.s Testimonium for hans Privatdiscipel Matthias Joannis Mediotrajectensis¹⁾, der for $1\frac{1}{2}$ Aar siden var kommen til Universitetet og nu havde taget Baccalaurgraden. Han anbefales navnlig til Fyns Biskop.

1604, 23de Januar. Testimonium for Laurentius Matthiæ Roschildensis, der en Tid havde været Hører ved Roskilde Skole, og nu var kaldet til Sognepræst i Frederlev i afdøde Hr. Niels Hermansens Sted.

(1604) 30te April. Testimonium for V.s Privatdiscipel Andreas Nicolai Coronensis. Han havde rigtignok kun været en Maaned ved Universitetet, men han havde forevist et godt Vidnesbyrd fra Kapitlet i Lund, ved hvis Skole han havde været Lærer, og Sivert Grubbe, Universitetets Conservator, havde anbefalet ham. Han formentes derfor værdig til et godt Testimonium, og Universitetets Vice-Rektor, D. Hans Resen, anmodes nu om at give ham et saadant.

1604, 16de Maj. Viaticum for Baccalauren Johannes Olai Otthoniensis, der havde studeret i nogle Aar ved Universitetet og havde faaet et hæderligt Testimonium publicum.

1604, 24de Maj. Testimonium for Baccalauren Bero Georgii, der havde studeret fire Aar ved Universitetet. Han anbefales navnlig til Henning Valkendorf til Glorup.

1604, 15de Juni. Viaticum for Johannes Regulus Ripensis, som var kaldt hjem af sin Fader, men atter vilde vende tilbage til Studeringerne.

Testimonierne findes afskrevne i Ny kgl. Saml. 271. 8vo. En Del andre akademiske Testimonier udstedte af Venusin ere af nærv. Udglver meddelte i Kbhvns Univ. Hist. 1537—1621. 4de Del.

¹⁾ Vistnok den senere Biskop i Lund.

2.

Fortegnelse over latinske Digte af J. J. Venusin.

Foruden de foran omtalte Epigrammer over danske Konger indeholder Samlingen bl. a. Afskrift af følgende Digte:

1. In tumulo Joh. Vivæ Senatoris Hafniensis. Vixit annos LXIII, menses III. Decessit anno Christi MDXCIV. (Jvfr. Biograf. og geneal. Archiv, S. 74).
2. Anagrammatismus nominis Tuchonis Brahe.
3. Alius anagrammatismus nobilissimi viri Tuchonis Brahe.
4. Ad Joh. Pappum.
5. Anagrammatismus generosi Domini Sigvarti Eilarii Grubii.
6. Ad reverendum et clariss. D. Johannem Slangendorf, Theologiæ Professorem.
7. Anagrammatismus Arnoldi Vitfeldii — Bernichovii — Sigvarti Bechii — Petrus Severinus — Josephus Scaliger.
8. In eiconâ Nicolai Cosii.
9. Inscriptum libro nobiliss. Francisci Tengenagel, Cal. Januarii Ao. 1596.
10. Epigramma in effigiem pueri alati, quæ Wallovii in æde mendicantium visitur.
11. In Michaëlem Horsnensem (en Satire).
12. Inscriptum portæ triumphali (vistnok ved Christian IV's Kroning).
13. Ad Petrum Severinum (o: Livlægen).
14. De sacris signaculis Christ. Macchabæi.
15. Ad Catharinam uxorem.
16. Ad Petrum Severinum.
17. Inscriptum foco nobiliss. D. Envaldi Crusii.
18. Anagrammatismus nominis Christiani Bernichovii.
19. In ludum latrunculorum in gratiam nobiliss. D. Sigvarti Grubii.
20. In sophistarum mancipia.
21. Epitaphium D. Idæ Langiæ, quæ complevit annum ætatis
81. Obiit a. MDLXXXVII die Augusti XXII.

22. In febrim.
23. Anagrammatismus nominis Magni Bartolini.
24. Anagrammatismus nominis nobiliss. amplissimiqve Stenonis Brahe.
25. Anagrammatismus nominis nobilissimi D. Envaldi Crusii.
26. Inscriptum libro Magn. Dn. Cancellarii D. Nicolai Cosii.
27. Ad D. Arngrium Jonæ f. Islandum.
28. In Aristotelem summum.
29. In Antitypon Christi et Antichristi illius Romani.
30. Epicedium Jani a Delden Belgæ, civis Hafn. Obiit 21 Decemb. Anno Christi 1589, ætatis vero 37.
31. Ad versificatorem qvendam.
32. Epigramma inscriptum campanæ ad D. Spiritum Hafniæ.
33. Anagrammatismus nominis D. Petri Vinstrupii Episcopi.
34. Precatio ad Jesum Christum Dei filium.
35. In amicos non amicos.
36. In Severum Acanthavlonium.
37. In imaginem serenissimi Principis Christiani IIII, Daniæ etc. Regis.
38. Anagrammatismus ad doctiss. Johannem Pavlum Riseonium. 3 Junii 1592.
39. Ad Petrum Severinum.
40. Ad Tychonem Brahe Otthonidem (se foran S. 251).
41. Ad Justum Lipsium.
42. Gellius Sascrides (Anagram).
43. Inscriptum foco generosi Domini Stenonis Brahe.
44. Nicolao Cragio (om dennes Bogsamling).
45. Elegiacum de ostentis et prodigiis, qvæ contigerunt in Dania 1598—99.
46. In eiconem Andreæ Badimbruch.
47. Præfixum operi Palatino (hvilket Værk Venusin havde. faaet til Foræring af Sivert Grubbe).
48. Ad Gabiam de Löbel Medicum et Botanicum.
49. De Johanne Sambuco.
50. Decursus Christiani IIII Regis Daniæ.

51. In iudicium Paridis.
52. Ad Petrum Borrichium initio anni MDIIC (se S. 320).
53. Ad Magnum Bartolinum extemporaneum.
54. Votum.
55. Inscriptum Portæ Bregentvedensi.
56. Clarissimo viro M. Johanni Resenio compatri suo.
57. De Desiderio.
58. In Argo Danicam.
59. In navim depictam.
60. In Victorem navem Christiani IV.
67. Fridericus 2.
68. Anagrammatismus nominis generosi et amplissimi Domini Sigvarti Eilarii Grubii.
69. Ad Chilianum Vandalum.
70. Ad illustrem et magnificum virum D. Christophorum Valkendorphium, Palatii Magistrum (trykt i Kbhvns Univ. Hist. IV, 459—60).
71. Gamelium ad illustriss. Principem Johannem Adolphum, Holsatiæ ducem, cum ipsi in matrimonium daretur serenissima Avgusta Friderici II filia.
72. In Adolphum et Avgustam.
73. D. Sigvarto Grubio.
74. Inscriptum eiconi D. Georgii Rosenkrantzii.
75. Ad sereniss. Daniæ Regem Christianum IV. (Trykt i Danske Mag. 4. R. II, 385).

3.

Venusin til sin Stifson Dankert Lejcl.

Nudius tertius tuæ mihi sunt redditæ literæ, Tancrede fili dulcissime, quibus, quomodo res tuæ habeant, breviter significas. Et quamvis satis sit, rescire nos de tua valetudine, tamen hic animus, nescio quid perpetuo circumferat curiositatis, ut juxta solliciti simus de studiis et occupationibus tuis deque consilio et proposito tuo, non quod nesciamus, te pietatem et modestiam perpetuo versare animo, sed quod volupe

sit per literas te loquentem, quando ore tenus non licet, avd-
dire. Igitur facsis, quam sæpissime possis, ad nos perscri-
bas, quo sane officio nos non vinctes, quam diu salvi erimus.
Quando avtem hoc abs te jam petimus, æqvum fuerit, idem
nos tibi, quod abs te expectamus, præstare. Hunc ergo in
modum habent res nostræ. Vivimus, valemus et prospere agi-
mus Dei gratia, faxit ipse Opt. max., sit hoc diuturnum.
Hac æstate, si ipsi ita visum fuerit, in habitationem perquam
commodam et magnificam immigrabimus, Deus bene vortat.
Cætera, vale.

Jonas Jacobus V.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 40. Brevet er vistnok fra
Aaret 1601.

4.

Studenten Peder Hansen (Saxkjøbing) til Venusin.

S. D. Præmissa debita gratiarum actione pro beneficiis
in me multifariam collatis, Sciat Dominus Pater, me a mul-
tis fide dignis hominibus accepisse, pestem mirum in modum
Hafniæ grassari. Quo avdito, avtores erant parentes et amici,
ne isthuc me reciperem, anteqvam de ea mitigata rumores
afferrentur. Qvocirca aliquamdiu apud ipsos commoratus sum.
Præterea retulit uxor Johannis Horsniensis suscipiendum esse
vobis iter in Cimbriam. Hæ fuerunt causæ, cur tam diu apud
meos hæserim, cogitans nihil fore agendum, si vobis absenti-
bus mihi esset domi manendum. Qvapropter data occasione
facere non potui, qvin Domino Patri per literas significarem
non negligentia mea esse factum, quod tam diu ab ipso ab-
fuerim. Etenim me male habet, quod consvetudine illius mihi
non jam frui liceat. Quod igitur reliqvum est, Deum
παντοκράτορα ardentibus votis precor, ut vos diu incolumes
conservet in nominis sui gloriam et Reipublicæ utilitatem. —
— Salvebit a me mater carissima totaque familia. Sax-
copiæ 3 Novemb. Anno 1601.

T. T.

Petrus Johannis Lolandus.

Clarissimo Viro, eruditione et virtute præstantissimo, M. Jonæ Jacobæo, Professori Physices in alma Academia Hafniensi vigilantissimo, Patri suo carissimo, perpetuum honorando.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 253—4. Om Forfatteren af dette Brev henvises til efterfølgende Artikel.

5.

Venusin til Hr. Peder Basse, Præst i Konghelle.

Reverende et optime vir, affinis carissime. Qvod sæpius ad me perscribas, facis id ex abundantia amoris in me tui. Qvod avtem incusor, qvod raro admodum ad te perscribam vel tuis respondeam, fateor non nihil culpæ apud me residere, qvi multis distineor negotiis, ut vix ocium suppetat scalpendo capiti. Interim hoc verè affirmare possum, solum ternas ex eo tempore, qvo inter nos cæpit amicitia, abs te emissas, qvibus ego non responderim. Qvomodo avtem meæ curatæ sint, non equidem scio. Hoc postmodum innotuit, qvasdam meas Halmstadij fuisse vel neglectas vel suppressas. Cum Dno Matthia, tuo qvondam symmysta, literas ad te dedi, qvæ etiam, num ad manus tuas pervenerint, havt scio. Cum Sveco etiam ad te perscripsi, qvi dixit se isthac facturum iter. — — — De rebus nostris qvod scribam hoc habeo etiamnum esse mediocri et forte meliore loco, qvam inimici volunt. De bello nihil certi habeo, res tamen videntur ad bellum spectare. Prima Septembris habebitur ad limites regni hujus conventus Procerum utriusqve regni, cujus quis sit exitus futurus, eventus docebit. Utrinque fremunt animi Magnatibus, sed in miserum vulgus ista tandem cudetur faba. Deus misereatur nostri et dissipet eorum consilia, qvi bella volunt. Verum si quid palam fuerit, faciemus vos de re omni certiores. Feliciter vale et ex me uxorem tuam carissimam tuamqve Catharellam saluta. Hafniæ 27 Julij Anno 1602.

Tuus

Jonas Jacobus.

Reverendo et doctissimo viro, D. Michaëli Basse, Albæ regalis in Norvegia Pastori fidelissimo, amico et affini officiose colendo.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 197—8. Om Hr. Michel Basse, Præst i Konghelle, se Norske Saml. I, 476.

6.

Venusin til Anders Skytte, Lærer for Henrik Lykkes Børn.

Ornatissime vir, legi literas tuas humanitatis et officii plenissimas, quibus quidem, si quod sentis, significas, non possum diffiteri, quin te in magno versari errore existimem. Nam laudibus illis, quas affatim in me congeris, imparem me plane esse, egomet mihi conscius sum, si modò me ipse novi. Sed forte ex quadam amoris in me tui abundantia de me cogitationes concepisti, quæ hanc longe superent mediocritatem. Utut avtem res habeat, nobis hoc perpetuo cordi erit, nostro nos metiri modulo, ne forte avidiuscule laudes, a quocunqve tandem nobis occinantur, captemus vel usurpemus. Cæterum quod petebas, feci, teqve diligenter hero tuo atqve etiam heræ commendavi. Tuum erit operam dare, ut me[æ] respondeas commendationi. Deniqve istum, quem de religione conceperant, animis ipsorum exemi scrupulum. Existimo enim te non ludere in vocabulo Orthodoxiæ. Utut avtem facias, videsis ipse tibi caveas. Vides mi Andrea, quam simpliciter et absqve affectatione literis tuis respondeam, nullis utor phaleris, nullo ornatu, opinor enim dictionem Epistolæ familiarem minimeqve affectatam esse debere. Bene et feliciter vale et me, quod facis, ama. Hafniæ 29 Julij Anno 1602.

T. T.

Jonas Jacobus.

Virtute et eruditione præstantissimo viro Dno Andrea Toxotæ L. liberorum Nobilissimi D. Hendrici Lycæi informatori diligentissimo, amico suo carissimo.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 196. Anders Skytte blev siden Dr. med. og Livlæge hos Enkedronning Sofie paa Nykjøbing Slot.

7.

Venusin til M. Gjøde Lavritsen i Ribe.

Ex literis ad Mollerum nostrum datis, te antiquum obtinere, hoc est, me etiamnum amare intellexi. Nam hospitium domi tuæ oblatum, et amica de quacunqve captando comodo commonefactio, amoris indicium. Quando igitur iste tuus tam constans est nullo meo merito amor, certemus sane inter nos, uter altero sit amando superior futurus. Sed, mi Ægydi, feriis hisce Academicis venire vix possum: occupatus enim sum in documentis historiæ nostræ recensendis et ordinandis. Interim te rogo, velis exemplar diplomatis, quod Regia Majestas clementissime mihi indulisit, venerando Ripensium Collegio legendum exhibere, quod ubi lectum fuerit, ejusce rei monumentum in acta Capituli referri velim. Deniqve si Reverendus et Clarissimus vir Socer tuus¹⁾ de omnibus, quæ Decanatus hujusce redditus concernunt, me edocuerit, rem faciet suo quidem candore dignissimam, mihi avtem perquam utilem. Demum quum Johanni Lavrentio sororio Abelæ Svaningæ spem fecerim Procuratorij, velim ipsum in primis edoceri de incertis illis, quæ ipse sub festum Michaelis meo nomine levaturus est. Quamvis avtem de ipso non optime ominentur quidam, tamen nolim promissis non stare. Veniam avtem ipse, Deo duce, in primis, et vobiscum de omnibus captabo consilium, neqve dubito, quin quod in rem meam futurum est, mecum liberali animo sitis communicaturi. Bene vale, et ex me reverenter et honorifice saluta Cl. Virum D. Andream Vellejum socerum tuum, et socrum itidem atqve uxorem dulcissimam. Et vos omnes mea salutatur Catharina. Scripsit Hafniæ 16 Avgusti, Anno 1602.

Jonas Jacobi Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8, p. 205. M. Gjøde Lavritsen (Ægidius Laurentii), til hvem Brevet er skrevet, var paa den Tid Rektor ved Ribe Skole. Senere blev han Ærkedegn i Kapitlet sammesteds.

¹⁾ M. Anders Sørensen Vedel.

8.

Venusin til en vis Mogens, der af Melchior Ulvstand var kaldet til Præst.

Quomodo sim erga te tuo merito affectus, ornatissime Magne, vel hinc disces, quod te nolim in istius loci miseriis consenescere. Igitur nisi jam, hisce acceptis, te isti alligasti parœciæ, ad nos rectâ festina; est, Dei gratiâ, honestior et commodior locus, quem Dominæ tuæ beneficio obtinere poteris, atqve ut hoc tibi mature significem, ipsa a me petiit. Veni igitur et te modeste excuses apud nobilissimum virum D. Melchiorum Ulvvetand, atqve ita fac te excuses ipsi et D. Christianæ, ne quam ipse apud homines mei amantissimos offensam incurram. Bene vale et veni cito. Scripsi Hafniæ 7 Septemb. Anno æræ Christianæ MDCII.

T.

Jonas Jacobus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 178.

9.

Venusin beder Biskoppen i Viborg at skaffe Oplysning om de historiske Dokumenter, D. Niels Krag havde indsamlet i Stiftet.

Reverende et amplissime vir, quam continuis quamque arduis distinearum negotiis, nescire havt possum, qui te in illo tam eminenti constitutum loco intelligo. Interim molestiis tuis aliquantam addere partem, urgente scilicet necessitate, non sum veritus. Scis, Cl. virum D. Nicolaum Cragium passim per totum hoc regnum documenta scribendæ historiæ conquisivisse. Cujus relicta vidua conqueritur, indicem ejuscemodi documentorum nusquam reperiri posse. Mihi vero, cui munus illud jam incumbit, isthoc quidquid est supellectilis ad me transferre, nisi eorum, quæ mihi in manus dantur, accurata fiat annotatio, integrum non est, ne forte quisquam deinceps a me, quod nunquam traditum est, reposcat. Hoc igitur con-

silio commodissimum visum est, ut sollicitentur sacrorum in hoc regno septemviri, velint ipsi, quâ humanitate, quâ fide hoc in se oneris recipere, ut per ministros verbi fiat inquisitionis apud nobiles et alios quoscunque, si quid talium rerum cum Cragio aliquando communicavit quispiam, id uti candide significet. Possemus diploma Regium huic rei facile impetrare, sed nomini et existimationi boni illius viri parcendum duximus. Rogo igitur Reverendam Dignitatem tuam, vir optime, clarissime, velis, non mihi modo, sed Regi et regno hanc commodare operam, ut quam primum fieri possit, in venerando vestro Collegio Viburgensi, et in urbibus, denique in nobilium aedibus modeste disquiratur, quicquid tandem est, quod fidei Doctissimi Cragii concreditum sit, quod ad Historiam gentis nostrae cognoscendam quacunque ratione facere queat, in syllabum consignetur. Fecerit Reverenda Dignitas tua non mihi modo sed toti regno rem perquam utilem et tantum non necessariam. Ego vicissim ejusce beneficii memoriam non cordi modo sed chartis etiam perpetuum conservare faciam. Bene vale vir optime, honoratissime. Scripsi Hafniæ Idibus Septemb. Anno æræ Christianæ MDCII.

J. J. Venusinus.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 213—4.

10.

Præsten Niels Sørensen Glud i Ribe til Venusin.

Clarissimo, doctissimo et optimo viro D. M. Jonæ Jacobi, Philosophiæ in Academia Hafniensi Professori eximio, et Capituli Ripensis Decano dignissimo, amico meo sincere colendo.

Non tantum tibi, D. M. Jonas, vir clarissime, gratiam habeo plurimam ob tua uxorisque tuæ Catharinulæ, amabilissimæ columbæ, in me merita et beneficia domi vestræ mihi præstita, dum isthic beneficii regii, quo nunc fruor, petendi causa agerem; verum etiam ex animo tibi amico et fratri amicissimo et fraterrimo gratulor ob multiplicem honoris et

dignitatis accessionem; qva te ab eo tempore ornavit et promovit Archevs ille et moderator omnium Deus. Inter qvæ omnia non postremum pono, qvò rerum historiarum nostratium scriptor et avctor es designatus. Deus te, mi animule, tantis rebus superstitem faciet: faciat quidem, qvi vita est et longitudo dierum nostrorum. Hinc tibi Capituli nostri Decanatus a Regia Majestate assignatur. Memineris te jam non modo Scanum esse, sed Cimbrum seu Jutum. Noster igitur, imò nostras posthac summa omnium nostrum cum gratulatione et gaudio es et eris. Ripas cum tibi fuerit adeundi animus, percupide opto, ad me divertas. Cella, penus, carnarium, domus tota tibi patebit et subserviet. Vale prosperrime, et salve cum uxore a me et uxore mea. Saluta amicos communes D. D. D. Georgium Dibvadium, Johannem Reisenium, Limvicium, Finkium et M. Christiernum Johannis Ripensem. Ignosce etiam jocis qvibusdam. Veni, vide, vince tandem res arduas, a qvibus victi cæteri. Gratulor tibi magnopere de hoc tuo Procuratore Joanne Lagonio, viro optimo et integerrimo, qvi revera tibi gaudio et usui erit. Hæc raptim in ædibus prædicti Lagonii, 23 Septemb. Anno 1602.

T.

Nicolaus Severini Gluud,
Ecclesiastes et Canonicus Ripensis.

Aftryk i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 232—3.

11.

Venusin til Præsten Niels Sørensen Glud i Ribe.

Bene tibi, mi Gludi, qvi rebus meis prosperis non modo non invides, sed de iis mihi amanter et sincere gratularis. Candorem et probitatem ingenij tui agnosco et exosculator, faxit Deus, ut et ipse tibi de fortunæ aliquvâ insigni accessione gratulari in primis possim. Qvòd me in domum tuam sane qvam officiose et liberaliter invitas, gratum est. Jovis enim Hospitalis donum est, ad bonum virum divertere, ut vetus ille cecinit; sed qvamvis non possim, qvòd aliàs lubens

mihi fieri rogarem, apud te hospitari, tamen si isthuc ventum fuerit, subinde ad te divertam, ut doctissimis colloquiis tuis, tuoqve candore et benevolentia me oblectem. Cæterum unum est, qvòd abs te edoceri velim, an scilicet in venerando Collegio vestro ij, qvi Prælati dicuntur, bonorum communium fiant participes. Et si participes fiunt, an qvi Regiæ Majestati operam suam locant, etiam aliquid participant. Super hac re velim mihi, qvam primum fieri possit, des responsum. Ego si qvacunqve ratione tibi, qvòd ex usu esse possit, facere qveam, vicissim faciam. Vale vir optime, doctissime. Scripsi Hafniæ 3 Octob. Anno 1602.

J. J. V(enusinus).

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271 8vo, p. 241—2.

12.

Venusin anbefaler Studenten Klavs Fœrd.

Reverende et amplissime vir, Domine honorande. Qvi præsentibus exhibet Nicolaus Foërd, jam isthuc ad vos venit, spe ductus, fore ut Reverendæ Dignitatis tuæ fretus avthoritæ in locum ornatissimi viri M. Joannis substituatur. Petiit ergo a me, tanqvam Præceptore, ut ipsum Reverendæ Dignitati tuæ commendarem, qvòd sane qvam libentissime feci. Qvanqvam enim tibi tam multis tamqve arduis distento curis, qvam sublime illud tuum munus requirere certum est, negotium insuper facessere, mihi relligio sit. Tamen qvia hominem ob eruditionem et modestiam amo, malui ipsius petitioni, qvam meæ modestiæ locum dare. Rogo igitur, vir honorande, patiaris virum hunc tibi esse commendatum, cui si munus informandæ juventutis demandaris, havt dubie bene consules Ecclesiæ et Reipublicæ. Eâ enim ipse est eruditione, eâ vitæ integritate, ut ipsi deferendos honores Magisterij Senatus Academicus censuerit, qvos ipse tamen modeste detrectavit. Nihil jam ultra peto, nisi forte qvâ possim tibi tuoqve filio, si huc accesserit, gratificari, ut mihi liberè scribendo imperes.

Vale vir optime et integerrime. Hafniæ 8 Octob. Anno 1602. J. J. V(enusinus).

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 233—4. Udskrift mangler; men Brevet er kjendelig nok rettet til en Biskop, maaske M. Mogens Madsen i Lund. Klavs Færd blev senere Præst i Torslunde og Ishøj i Sjælland, se Ny kirkehist. Saml. V, 150.

13.

Venusin anbefaler til en Adelsmand en Lærer for dennes Søn, og beder om Laan af historiske Dokumenter.

Literas tuas, vir optime nobilissime, humanitatis et benivolentiæ plenas mihi legere volupe fuit. Cum enim nominis tui fama in tui amorem et admirationem jam dudum me pellexerit, semper avidus exinde fui, me in tuam ut insinuarem amicitiam. Gavdeo igitur, mihiqve hanc felicitatem gratulor, qvò comoda occasio hunc declarandi animum sese obtulerit. Et en tibi virum juvenem, cui, si videbitur, filiolum tuum, optimæ, ut audio, indolis puerum, informandum tradas, qvì cujus sit eruditionis, ipse optimus arbiter esse potes. Hoc avtem fateri necesse habeo, ipsum rerum qvam verborum copiæ adipiscendæ plus impendisse operæ. Imprimis avtem studio Logices et Matheseos addictiorem fuisse animadverto, sine qvibus scilicet reliqvæ omnino langvent scientiæ. Avthor igitur ipsi fui, ut lingvam etiam et stylum ad optimorum imitationem conformet, et ut in hoc elaboret, qvo propediem tibi filium bonis educatum moribus, juxtaqve sapientem et eloqvntem domum reducat. Cæterum homo est ingenij excitati et compositi candidique animi, a vanitate et mendacio abhorrens, qvì in recessu havt dubie plus habet, qvam prima fronte pollicetur, eruditionis. Eum si edocueris, qva ratione velis filium informari, havt ægre tuum seqvetur præscriptum. Ad extremum te rogo, vir nobilissime doctissime, me in clientum tuorum syllabum ascribere velis, mea sane officia tibi tuisqve perpetuo constabunt. Hafniæ 18 Octob. Anno 1602.

Tui nominis studiosiss.

Jonas Jacobus Venusinus.

Si quid est, Vir optime, in divite illa tua supellectile libraria, quod ad nostræ gentis historiam expediundam tibi facere videbitur, hoc mihi aliquanto tempore utendum commodas, reverenter oro, faxo sine tuo damno mature restituatur, et si vixero, beneficium grata mente deprædicabo.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 235—6. Udskrift mangler. Brevet kan maaske være skrevet til Chr. Barnekov.

14.

Nyt Vidnesbyrd for Studenten Klavs Færd.

J. J. V(enusinus).

Quamvis Nicolaum hunc Foerdium commendare havt sit necesse, quum se suamque virtutem et industriam jam dudum toti Senatui Academico ita commendarit, ut in eo juvando ornando omnes fere et singuli certatim incubuerint: Quando tamen se in meam dedit clientelam, ipsoque semper familiariter sum usus, ex legum præscripto libens ipsi, quod poscit, impertior, Testimonium nempe vitæ in Academia novennium jam actæ, idque suo merito præclarum atque honorificum. Qui enim suam nobis modestiam pietatemque et industriam testatam fecit, de ipso etiam ut apud alios testemur par est. Utut avtem jam, quæ dicenda erant, fere omnia dixerim, hoc tamen ejus honori addere visum est, ipsum Amplissimi Senatus consensu delectum, qui inter centum illos, quibus liberalitate regia de necessario atque etiam mundo apud nos prospectum est victu, primas cum avthoritate obtineret. Demum cum ipsi Magisterij honores a collegio Philosophico deferrentur, eos modeste recusasse. Denique quod omnibus me tacente notum, pueris in avla regia Symphonicis informandis præfectum, jam vero ad verbi divini ministerium solenniter et legitime vocatum. Et hæc amice lector de Nicolao hoc quæ testarer, habui. Vale. Scripsi Hafniæ 5 Decembris Anno 1602.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 245. (Se ovf. Nr. 12).

15.

Venusin til D. Gellius Sascerides, Medicus i Lund.

Reverende et clarissime Vir, Domine et affinis dulcissime. Patris tui¹⁾ literas civis quidam vester hodie attulit, quæ sane et mihi et uxori meæ lacrimas elicuerunt. Nihil est eorum omnium, quæ commemorat, quibus non facile assentiar, neque quod respondeam habeo, nisi me, si possim, ipsius habiturum esse rationem. De beneficio avtem Ecclesiastico nullam ipsi facere spem possum. Neque enim eum in modum res avlæ habent, atque dudum, quando per tertiam et quartam, quod ajunt, manum etiam amicis beneficia impetrare licebat. Sed ut ad ministerium animum applicet, ipsi avthor esse velim. Quamvis enim afflicta sit valetudine, tamen si commodiore constituatur loco, erit unde ministrum alat. Aliàs quæ ratione ipsius rebus consulamus, non intelligo. Velim des ipsi has legendas, cui ipse, si per otium licuisset, scripsissem. Verum hasce ad te efflagitavit, qui eas exhibet. Una igitur eademque opera et epistola ipsi respondendum, tibi que juxta quid velim, significandum duxi. Defert insignis pictor, Petrus de Mejer, venerando Collegio vestro suam operam, avdiit enim Organum illud Musicum, quod in Basilica Lavrentiana magnis impensis constructum est, pigmentis illustrari debere. Ei rei neminem sane in toto regno, qui magis sit idoneus, novi. Artis suæ atque industriæ et fidei cum elegantissimo isti, quod in Divi Spiritus apud nos æde visitur, insigne specimen dedit. Quocirca te rogo, mi affinis et frater, tua avthoritate, quantum potes, enitere, ut præclaro isti operi præclarus adhibeatur artifex, ne quod per se magnificum est, imperiti alicujus manus defœdetur. Hæc, aliud juxta agens, describenda dictavi, quamobrem quæso huic meæ ignoscas avdaciæ, quod alterius manu ad te perscribam. Vale et tuam Annam et liberos et fratrem utriusque nostrum Davidem ex

¹⁾ David Sascerides (se Rørdam, Kbh. Univ. Hist. II, 500. Cawallin, Lund Stifts Herdaminne II, 132).

me saluta, et ut erecto sit animo jube. Hafniæ 17 Decembris Anno 1602.

Tuus tuo merito totus

Jonas Jacobus Venusinus.

Reverendo et clarissimo viro, virtute et doctrina præstantissimo, Domino D. Gellio Saceridæ, Canonico Lundensi apud Schanienses Medicinam factitanti, amico et fratri suo carissimo.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 246—7.

16.

Venusin til Christian Barnekov om Ansættelse af den vidtberøjste Erasmus Romanensis som Degn i Tølløse.

Nobilissime amplissimeque vir, Domine honorande. Erasmus Romanensis, qui has exhibet, is est, quem tibi nuper, quum simul una apud Magn. D. Cancellarium essemus, commendavi. Eundem etiam a Reverendo et Cl. Viro Doctore Johanne Resenio commendatum esse opinor. Is jam plurima Italiæ, Galliæ, Germaniæ et Angliæ loca cum peragravit, lassus tandem, locum in quo acquiescat sane quam avide expetit. Cum avtem spem feceris Resenio et mihi, futurum ut Cantoris et æditui munus ipsi in Ecclesia Tolossana delegetur, jam denuo idem hisce peto. Atque ipse Resenius, si domi esset, mecum peteret. Non dubito, quin sese ad animum tuum sit accommodaturus, tibi que utilis et sibi frugi futurus. Officio avtem quod ambit, omnino idoneus est. Voce enim clara est et firmis lateribus. Et si quod forte ἀπρόματον Horologicum isthic est, id optime curare poterit. Nam aliquando tale quippiam ipse machinatus est. Rogo igitur ad Reverendum D. Episcopum perscribas, ipsique significes, te huic Romanensi, quicquid hoc est muneris, jam mandasse. Ea ratione ipsi Episcopo et Resenio atque tuo etiam Venusino rem facies gratissimam. Et nos vicissim Nobilissimo D. Bernichovio quacunque ratione gratitudinem

nostram promptissime sumus exhibituri. Feliciter vale decus nobilitatis Danicæ. Hafniæ 24 Maji, Anno 1603.

J. J. V(enusinus).

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 271—2. Brevet, der mangler Udskrift, er skrevet til Christian Barnekov, der var Ejer af Tølløsegaard.

17.

Venusin anbefaler til Provsten M. Hans Christensen Sthen i Malmø Studenten Niels Gregersen.

Reverende et clarissime vir, amice honorande. Nicolaum hunc Gregorij f. Reverendæ Dignitati tuæ de meliore notâ commendo, rogans, ut ipsum quâ consilio quaque auxilio possis, juves. Pastor Dalboensis cum jam ætate sit admodum provecta, et, ut credible est, valetudine non satis firma, hominis operâ opus habet, cui curandi ministerij pars demandetur: hunc autem, forte quod ipsi affinitate junctus sit, sibi deposit. Quæso igitur apud Sigivartum nostrum¹⁾, quantum potes, instes, ut et bonus ille senex, et honestus hic adolescens voti compotes fiant. Beneficium, ut spero, in hominem gratum conferes, et reliquis tuis in me meritis havt minimum jam addes, meque vicissim, si qua forte in te ope vel operâ meâ indigebis, paratum et propensum semper habebis. Vale vir præstantissime. tuamque uxorem ex me meaque saluta. Hafniæ 4 Februarij, Anno 1604.

Reverendæ Dignitati tuæ addictiss.

Jonas Jacobus Venusinus.

Reverendo et clarissimo viro, D. M. Johanni Stenio, Ecclesiæ Malmoënsis Pastori vigilantissimo, et vicinarum Præposito dignissimo, Domino et amico reverenter colendo.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 284.

¹⁾ D. e. Sivert Grubbe, Lensmand paa Malmøhus.

18.

Testimonium for Studenten Jakob Andersen fra Landskrone, der stod i Begreb med at rejse udenlands.

Jonas Jacobus Venusinus, Historicus Regius et in
alma Hafniensi Academia Eloquentiæ Professor,
Lectori S.

In omnibus quidem ad Sapientis illud *μηδὲν ἄγαν* respectandum, in primis vero quum nobis vel laudandus est vel vituperandus quispiam. Ferè enim fit, ut cordatos etiam nunc in hanc nunc in illam partem transversos rapiat affectus. Quamquam igitur Jacobum hunc Andreae suo merito impense amem, dabitur tamen a me opera, ne testimonium ipsi perhibendo amoris quam veritatis majorem me habuisse rationem jure dici possit. Est ergo Jacobus hic Coronæ, celebri Scandiae urbe, honestissimo loco natus, indeque usque a teneris bonis et literis et moribus imbutus. Deinde puer admodum Lipsiam missus annum totum illic mansit, tandem in vicina Vendarum urbe Colberga annos duos cum semestri studiorum gratiâ vixit, demumque parentis jussu in Academiam patriam divertit, ubi biennium exegit; ipso deinceps mortuo, postquam in herciscunda familia aliquantulum insumsisset temporis, ad pristina reversus studia in meam domum receptus, meaque admotus mensæ biennium fere ita mecum conversatus est, ut me sibi perpetuum devinxerit, quod ipse suâ modestiâ, vitæque innocentiam atque singulari industriâ facile consecutus est. Quum autem talem ipsum jam deinceps futurum certò confidamus, meâ sane non opus habet commendatione, se enim havt dubie bonis omnibus ipse commendabit. Interim cum in exteris nationibus non esse nullos, qui vel mei respectu cuivis bono bene sint facturi, existimem, omnes ubicunque locorum doctos, cujuscunque etiam status sint et dignitatis, reverenter et officiose rogo, velint Jacobum hunc quâ consilio quâ auxilio juvare et ornare, ut inclyto huic regno vir utilis tandem ad nos redeat. Nobis vicissim ut peregrinis omnibus benigne

faciamus, perpetuo cordi erit. Feliciter vale Lector benivole.
Hafniæ 9 Maji, Anno 1604.

Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 290—1.

19.

Peder Hansen (Saxkjøbing) til Venusin.

Antea ad te, carissime Domine pater, favor perpetuum observande, literas dedissem, easqve tabellioni cuidam nomine Olao, qvi sæpiuscule huc ad nos se ventitare ajebat, perferendas tradidissem. Verum ille, expeditis omnibus negotiis, cum jam in procinctu esset propere abiturus, ad me adiit et literas efflagitavit. Eadem avtem hora qva scribendum esset, pueri etiam informandi essent. Hoc qvæso benignius interpreteris, neqve me schedulá aliquá te dignari nolle existimes, qvasi alium, qvam pridem fuit, induerim animum. Longe a me absit. Equidem agnosco paterna tua in me merita, pro quibus maximas ago gratias, agamqve dum vivam. Etenim in me amando et ornando tam propensus fuisti, ut te mihi divinitus esse datum fatendum sit. Itaqve ex animo lætabar, me talem factorem esse nactum, cujus judicio acui, prudentiá informari, doctriná instrui, et suavitate deniqve morum atqve sermonis recreari possem. Verum cum sciam te semper occupatissimum, hisce meis ne diutius te demorer, significabo saltem, res meas etiamnum (sit Deo laus) meliore esse loco. Deus avtem te diu nobis incolumem conservet in nominis sui gloriam et Reipublicæ utilitatem. Uxorem tuam dulcissimam, matrem meam carissimam, unà cum puellis meo nomine salutes qvæso. Pisa, qvæ promiss, in primis, Deo volente, habebis. Halsted 15 Septembris Anno 1604.

Tuus tuo merito totus

Petrus Johannis.

Clarissimo et præstantissimo viro Domino M. Jonæ Jacobi f. Venusino, Historico Regio et Eloqventiæ in alma Hafniensi

Academia Professori publico, Patri et Mecænati perpetuum honorando.

Afskrift med Forfatterens egen Haand i Ny kgl. Saml. 271. 8vo' p. 309.

20.

Peder Hansen (Saxkjøbing) til Venusin.

Cum innumera tua, mi optime pater et patrone longe optatissime, in me collata beneficia contemplor, pudet me profecto tam diuturni silentii, et hactenus pro tantis beneficiis nihil gratiæ retulisse; sed quas quæso gratias referet, cui curta et parva domi supellex est? tamen ne prorsus ingratus videar, aliquod munusculum uxori tuæ suavissimæ, matri meæ carissimæ, mitto, quod ut boni consulat rogo. Sed postquam infirma tua valetudo mihi innotuit, sane eam, ut debui, graviter molesteque tuli: rumor enim erat, te in convivio quodam nuptiali adeo vehementer pedem offendisse, ut lectu prorsus decumberes; faxit vero Deus, ut cito convalescas, et rursus pedibus incedas. Quamvis avtem te semper occupatissimum esse sciam, tamen molestiis tuis aliquantam addere partem non vereor. Cum enim singularis tui erga me amoris vestigia perspexerim, me meosque tibi adhuc commendare non dubito; sed enixe rogo, velis hanc meam avdiciam vel importunitatem æquo animo perferre. Antea, Domine pater, Magnificum Dominum Cancellarium Arnoldum Witfeldum meo nomine compellasti, ut fratrem meum in album eorum, qui liberalitate Herluffi Trolle vivunt, susciperet, quod etiam, conditione addita, annuit, pro qua ipsius munificentia, tuaque ope et opera maximas ago gratias. Hujus avtem promissionis mihi factæ illum, data occasione, commonefacias, submissee peto. Bene et feliciter vale cum conjugæ tuæ lectissima totaque familia. Halstadij 3 Octob. Anno 1605.

T.

Petrus Johannis.

Forfatterens egen Afskrift i Ny kgl. Saml. 271. 8vo, p. 310.

21.

Venusins Erklæring imod Brugen af Exorcismen ved Daaben.

Exorcismus er en papistisk Ceremoni, med hvilken Daaben krænkes og vanhelliges, udi hvilken en Præst understaar sig at gjøre Mirakel, det er at uddrive urene Aander af Menneskene. At Exorcismus er papistisk, er noksom aabenbare; dog alle de andre Ceremonier, som Papisterne bruge i deres Daab, kunde med Beskeden bruges uden Guds Navns Bespottelse, ere dog afskaffede; men det, som er grueligst, have vi beholdt. Vi kalde det en papistisk Ceremoni, ikke for den Sags Skyld at alle deres Ceremonier ere saa gruelige og mod Gud spottelige, men fordi den iblandt mange andre er af Pavens rette Art og Satans Art. Thi som den haver slet ingen Fundament, der er ingen Mandat eller Exempel i den hellige Skrift, saa findes der meget i Skriften, med hvilket den aabenbare fordømmes.

Først skal man vide af dennem, som hannem forfægte, hvad heller Barnet er legemlig besat med Satan, eller det er en aandelig Besættelse. Dersom det er en legemlig Besættelse, da følger deraf mange absurda: at Guds Ord er usanddru; Gud haver lovet at være Abrahams og hans Sæds Gud evindelig; nu er det klart, at Guds Børn i det ny Testamente er betæet langt større og mere Naade end som Abrahams kjædelige Afkom under den gamle Forbunds Tid. Derfor kan det ikke have sig med de gudfrygtiges Sæd i det ny Test. værre end som med deres Sæd i det gamle. Nu vide vi, at Børn i det gamle Test. vare en stor Velsignelse af Gud, og jo flere Børn, jo større Naade agtedes det. Men hvad Naade var det at føde mange Børn af Djævlens besatte? Thi Satans Gjærning er Døden og Fordømmelsen, hun kan ikke bestaa der, som Guds Velsignelse Magt haver. End er det klart, at Samuel og andre have været Guds sønderlige Skjænk: jeg mener, da han blev født, da var Fanden langt fra; og Jeremias blev i Moders Liv kejst og salvet til Pro-

fet. Jeg tror vel, der var en anden Aand end den urene Aand hos og i hannem, der han endnu var i Moders Liv. Hvi skulde da ikke gudfrygtiges Børn nu i det ny Test. være saadan, ja end større Naade og Velsignelse delagtige? Ere de da Guds Naade delagtige, hvorledes kunne de være besatte med Djævelen? Thi Djævelen haver ingen Magt med dem, som Gud tilhøre. Desforuden dersom Børnene ere hedne og Moderen er heden, indtil hun bliver kirkeviet (jeg taler efter Pavens Vis), følger efter, at Barnet er besat. Jeg kjender vel, at det er, som Paulus siger: Vi fødes Vredens Børn, det er, vi ere af vor egen Natur og Byrd Guds Vrede undergivne, thi vi ere af en syndig Art og Malm, ikke hvis vor Værelse, som er Legem, Liv og Sind, anlangendes, men hvad vor Naturs Fejl og Brøst og den Tilgenegenhed til det onde, som hænger os i Liv og Legem, det betræffer. Meden vor Herre og Frelser, Christus Jesus, som er os bleven af Faderen Visdom, han haver ikke alene gjort os fra den gjørlige Synd kvit, men og fra den oprindelige. Og skal man distingvere inter naturam et gratiam. Af Naturen ere vi Vredens Børn, men af Guds Naade ved Jesum Christum fødes vi Guds Børn. Og ligesom de Israeliter bleve formedelst Omskjærelsen forsikrede paa alle de Løfter, som Gud havde gjort deres Fader Abraham, saa vorder og gudfrygtige deres Børn ved Daaben lodtagne i alle de Velsignelser, som os er lovet og tilsagt i Christo. Ikke at de være dem kvit tilforn; men at Løfterne i saa Maade kunne stadfæstes og besegles. Have de været i Naaden delagtige, medens de vare i Moders Liv, og siden der de fødtes til Verden og efter Fødselen, hvor kunne de da være med Djævelen besatte, hvorledes kunne vore Præster uddrive hannem? Det er jo et af de Mirakler, som Christus gav sine Apostle at gjøre. Men disse Mirakler haver Gud af sin sønderlige Guddoms-Raad for mange hundrede Aar gjort Ende paa, endog hans Arm er ikke forkortet, og Lærdommen er om Christo den samme. Er dog sket nogle Jertegn siden den Tid, som ere gjorte ved Guds Finger, og usigelig mange derimod af Satans Magt.

Men det mene vi, at dersom alle vore Præster kunde uddrive Djævelskab, da kunde de og gjøre alle andre Mirakler, hvilket dog fejler dennem. Saa er dette nu sagt om den legemlige Besættelse, at den er intet, og derfor er uforneoden nogen Maning i Daaben.

Men hvad den aandelige Besættelse er anlangendes, ville vi ikke sønderlig disputere, om gudfrygtige Menneskers Børn, som de ved deres Bønner dagligen haver ofret Gud, medens de end vare i Moders Liv, skulde være aandelig besatte, det er, ganske raades og regjeres, røres og føres af Satan, Verden og deres syndige Kjøds Art. Man kunde det vel nægte, efterdi de ikke sandse, gjøre eller lade noget mere end nyfødte umælende Bæster, som endda ikke kunne siges at være vanartige, uden hvis deres Natur dem er medfødt. Det er vel Sanden, at Børn haver deres oprindelige Synd, det er, Fattigdom paa det gode og en naturlig Tilbøjelighed til det onde; men det er og sandt derhos, at Gud for Christi Skyld forlader dem deres oprindelige Synd og dennem denne Naade i Daaben besegler, ikke anderledes end han os gamle vore gjørlige Synder tilgiver og forsikrer os om denne Naade i Christi Nadveres Sakramente. Men lad det nu saa være, at de ere aandeligen besatte: da vilde jeg spørge ad, om saadan Besættelse kan med nogen Trolde-maning afskaffes. Jeg mener nej. Thi dersom saadant kunde ske ved saadan Maning, da kunde man hjælpe mange ugudelige Tyranner, Gudsbespottere ukyske, gjerrige, Drankere, Løgnere, naturlige Tyve etc.; man behøvede ingen lang Proces med dennem, uden man kunde give sig til dennem med disse Ord: Far her ud, item: jeg besvær dig du urene Aand etc. Men denne Aand vil ikke vorde uddreven, der hører anden Middel til, om hvilken er uforneodent at tale. Er derfor bedst, man lader det være, eftersom Lutherus det haver villet, en legemlig Besættelse. Lutheri Navn fremdrage vi for den Sags Skyld, at mesten de, som med denne selvgjorte Blindhed beladne ere, respectere Lutheri Lære mere end Guds egne Ord. Det kan dog af Lutheri Skrifter vidtløftig bevises, at gudfrygtige deres Børn

ikke ere Satans Bolige. Dog alligevel dersom Menneskens Lærdom skal ansees, da skulde vi tro, at Vandet i Daaben er deificata: det er, Vandets Essentia og Værelse er omvendt til Guddoms Værelse, at det nu ikke er Under, at (o: om) det Vand gjorde stor Mirakel paa Køer og Stude etc.

Saadan menneskelig Digt lade vi nu fare, og skulde vi være nogen Mesters Disciple uden Christi, da holdt vi i den Sag heller med Brentio, som var Lutheri højeste Raad og anden Haand. Han afskaffede Troldemaningen fra Daaben i alt Schwaben og Würtemberg Land, mens Lutherus endda levede og saa' saadant for sine Øjne. Og er ingen Tvivl derpaa, at Lutherus jo selv havde denne Gryel afskaffet, som og anden Misbrug, dersom en Ting ikke havde forhindret det, den jeg ikke vil nævne; men hvo den ikke skjønne kan, han er seendes blind.

Nu ville vi agte den Action, som Præsten tager sig for i Daaben, hvor sindig den er. Først siger han: Far her ud, du urene Aand, og giv den Hellig-Aand Rum. Dette Anløb mod Djævelen drager ikke; han viger ikke for det første Stød, endog Præsten haver den Hellig-Aand, som han vil have i Steden for den onde. Her drages to stærke Helte, Gud og Satan, og Gud haver Præsten til Hjælp¹⁾. Jeg mente, at Gud er stærkere end Satan; og hvor han vil bo, derfra faar Satan at rømme. Men her gelinger det ikke; derfor maa han læse en Hob og give sig saa til hannem paa nyt med disse Ord: Jeg besvær dig etc. Se nu maa han rømme, den Forræder. Det giver mig en Under, at han ikke end en Gang griber ham an, efterdi alle gode Ting skulle være tre. End er dette mærkeligt, at der siges i Maningen: at du udfarer og viger fra denne Jesu Christi Tjener. Jeg maatte gjerne vide, hvorledes den er Jesu Christi Tjener, som er Satans egen og af hannem besat. Jeg mente, at ingen kunde kalde Christum en Herre uden ved den Hellig-Aand.

Efter temmelig afvigende Afskrifter i Thottske Saml. 330. 4to, og i Geneal. herald. Selskabs Saml. i Geh.-Ark. •Generalia. Nr. 8•. I det

¹⁾ Afskriften A. har: Præsten haver Gud til Hjælp.

sidst nævnte Hdskr., »En Samling af 77 Smaaestykker, for det meste til den danske Kirkehistorie, foræret Selskabet af Hr. O. Bang«, findes Stykket S. 459 flg. med Overskrift: »M. Jonæ Jacobi Venusini Eloqv. et Hist. Prof. Hafn. Danske Discurs om Exorcismo«. Afskriveren (Klækker O. Bang) har tilføjet: »Omittatur hoc schediasma mere scopticum, licet suis fundamentis non destitutum«. Denne Bemærkning antyder Grunden til, at Bang ikke har optaget dette Stykke i sin »Samling af adskillige nyttige og opbyggelige Materier«, hvor adskilligt andet vedrørende dette Emne er meddelt.

22.

Fortegnelse over en Del Haandskrifter, som det synes af leverede til Universitetsbibliotheket efter Venusins Død.

In quarto.

- M. Johannis Suaningii historia Danica, et ex ea
 Regum gentilium pars I. a Dan ad Hiarnum,
 pars II. ejusdem ad Haraldum Klack.
 Item Regum Christianorum pars I. inde ad Ericum
 agnum.
 et II. vsque ad Christophorum 2,
 et III. quæ finitur in Christophoro 3 Bavaro.
 Et pars IV. Historia Christierni I.
 Et V. Historia Christierni II.
 Supplementum historiæ Norwagicæ usque ad Olaum Haquini
 filium, ex Antiquitatibus cum appendice de Baronibus
 Orchadensibus.
 Summa Saxonis brevissima et compendium historicum Jacobi
 Wifeldii a Valdemaro IV. ad Fridericum 2. cum historia
 mortis Friderici 2. per M. Christophorum.
 Causæ belli Suecici Friderici.
 M. Petri Hegelondi Historia belli Suecici ab anno 63.
 M. Magni Mathiæ Episcopi Lundenses.
 De coronatione Regum et Reginarum consideratio, cum coro-
 natione Sophiæ Reginæ an. 72.
 Collectanea annalium Regum Daniae usque ad annum 1448, et
 fragmenta episcoporum Viburgensium et Burglanensium.
 Epitome de regibus Daniae M. Petri Hegelundi.

Genealogia Regum Daniæ ex domo Oldenburgica.

De Feudo Slesuicensi, Suaningius.

Chronica Saxonica Germanice.

Catalogus Episcoporum Ripensium.

Rerum Danicarum fragmenta ex antiquitatibus Norvagicis et Islandicis, cum nonnullis pertinentibus ad catalogum Regum Sueciæ.

Niels Kaas, Cancellarii, Copie bog aff Kongelig oc Bispers breffue ab an. 1254 ad 1315.

Chronica Slavica de Lybeck, Hamburg, Rostock etc. ab an. 814 ad annum 1487.

Foedus anni 36 Christiani 3. et Gustavi, item regni Daniæ et ducatus Slesvicensis an. 1533. Item Erici Regis Daniæ et Henrici ducis Lunæburgensis an. 1418 Neoburgi, cum forma iuramenti regis Daniæ eligendi, med Kong Christophers handfestning. Item Kong Valdemars, oc nogit om Kaasen til Grønland.

Historia Jacobi Vlfeldi ad Tychonem Brahe, an. 85.

Adversaria diversa de rebus Danicis.

Om Kong Erich i Find[land] cum adversariis ac diversis.

Diversa inter regem Danicæ et Scotos, Francos, Anglos, Pontificem, Hispanum, cum aliis nonnullis ab an. 80 etc.

Chronica ordinis Teuthonici Germanice per Borussiam etc.

Compendium historiarum mundi et regum Daniæ usque ad Christiænum captivum.

Catalogus Episcoporum Aarrhusiensium.

Nock Catalogus Episcoporum Aarrhusiensium.

Literæ Erici XIV regis Suecorum, item Johannis III.

Adversaria Nicolai Kaas de Jølbygaard ab an. 1448 [ad] an. 1550.

Item adversaria ab an. 1448 ad an. 1550.

Nock adversaria fra 1448 ad an. 1551 etc.

Excerpta ex gestis Pontificum Bremensium de regibus Daniæ.

Dronningens kroning an. 72.

Veriloquium vetus a Dano et Angul secundum Saxonem etc., usque ad Olaum filium Margaretæ.

Chronicon Ecclesiæ Ripensis.

De coloniis diversis seu egressionibus ex Dania, de sepultis Ringstadii et Soræ.

De mundo cum genealogia universali et annalibus etiam Danicis ab Haraldo an. 821.

Gesta Danorum seu summa Saxonis Grammatici ad Valdemarum Christophori filium an. 1340.

Stadsrætt Christophori Bavari, Hafniæ.

Vita Christiani captivi paa Rim.

Adversaria om Kong Suerker ab an. 1208 ad an. 1549 (!).

Statuta provincialia ecclesiæ Dacianæ Petri archiepiscopi Lundensis.

Abbreviatio Saxonis usque ad Valdemarum Christophori filium.

Cum chronicis Danorum ecclesiasticis et præcipue Sialandiæ inde a S. Olao etc. ad an. 1368.

Chronicon Suecicum Doctoris Erici ab Erico Gotho seu nato Christo ad an. 1443.

Rimekrønick om Island. An. 1569.

De bello Suecico Friderici II an. 1565, latine, ex impresso contra Danos, anonymi.

De coronatione Annæ reginæ Scotorum an. 1590.

De Gotlandia nonnulla ab an. 1238 ad 1527.

Claus Ercebisps i Lund hans optegnelse fra Aar 1104 indtil 1534 continuered.

Om Otte Rud Admirall 1565.

Bispe Laug Vrnis Testament 1529.

Kong Christophers privilegia, An. 1440.

Kong Christophers obligatz 1439.

12 excellentiæ Daniæ, cum annalibus a Haraldo Blotand ad an. 1286, cum brevi epitome Saxonis usque ad Canutum regem, an. 1183 etc.

Antiquitates rerum Danicarum a Valdemaro 4. ad an. 1558.

Christiani 3. obligation an. 1536, 5 stæcker.

Adversaria ab an. 1168 ad an. 1508, 3 stæcker. Item adversaria fra an. 1295 til 1563, 1 stæck. Noch fra an. 1274 til 1508. Nock fra An. 1331 til 1559.

Summa Saxonis Germanice in charta pergamena, desiderato titulo ab an. dni 1255 ad an. 1319.

Recessus Christiani 2. an. 1513 in fol. Confirmatio illius electi.

Item recessus Frederici I. Nock recessus Christiani III, et de captivis Episcopis, causis captivitatis, item constitutionibus politicis, An. 36. Nock hans handfestning An. 37. Noch en anden recess An. 1540. Nock Foræning imellom Danmarck oc Slesvig, An. 33. Item att Slesvig hør til Danmarck etc. Nock Dom offuer Jørgen Pedersen til Stockholm 67. Nock Friderici 1. breff om Adels oc Prelaters Frihed offuer dieris tiener 27. med Bispens aff Vensøsel hans Statuter mod Lutheranerne.

Paulli Orosii historia in charta pergamena.

Om Her Peder Schrams leffnit anno 1581.

Epitome Saxonis eadem quod superius impressa usque ad Christianum Oldenburgensem.

Om Kong Erick aff Pommeren.

Copie bog om Guds vrede for Cleresiet fortryckt anno 1575.

Copia Proclamationis Jacobi Regis Angliæ. Literæ Christophori Regis anno 1330.

De sepultura Frederici 2di cum articulis nobilium.

En liden Copie bog paa pergament Ecclesiæ Viburgensis.

De vita et morte Friderici 2di D. Andreæ Laurentij.

Diploma Christiani 2di ad civitates Stagnales.

Statuta Synodalia Roeschildensia.

Feidebreff Augusti ad Johannem Fredericum.

Proscriptio imperatoria Joh. Frederici.

Literæ Episcoporum Cimbricorum ad M. Joannem Eccium anno 1532.

Literæ Maximiliani contra Suecos anno 65.

Knud Gyldenstierns leide, som hand gaff Christiano 2do met Kong Frederiks fuldmact.

Søerett Christiani 2di.

Kong Frederiks den førstes Recess anno 1523.

Liber primus Saxonis paa vers Jacobi Mathiæ.

Oratio funebris Hemmingij de Christiano tertio.

- En Vidisse aff Knud Gyldenstierns ad Christianum 2dum.
 De Episcopatu Revaliensi pertinente ad Regem Daniæ, 5 Copier.
 2 Kiøbmands breffue.
 Collectanea aliquot annorum 85 ad 1265.
 Catalogus librorum historicorum anno 1602 bis, quod monu-
 menta hæc accepit M. Jonas Coronensis.
- In Octavo.
- Epistolæ Domini Abbatis Vilhelmi de Ebleholt, paa pergament.
 De ortu, vita et passione S. Canuti Regis.
 Constellatio lapidum quorundam pretiosorum.
 En forrørseddel anno 59.
 Catalogus Episcoporum Slesuicensium impressus.
 Literæ Gregorii undecimi datæ capitulo Viburgensi.
 Literæ Friderici 2di ad Suecos 69 bis uiolata transactione
 proxima. Literæ eiusdem Friderici ad status Sueciæ anno 63.
 Eadem scriptæ et obsignatæ.
 Ejusdem literæ ad Smalandenses Anno 64.
 Literæ Erics 14. ad Vestergytlandos anno 63.
 Catalogus Episcoporum Ripensium.
 Bispens breff udi Osloustict paa Pergament anno 1551 om
 kirkens bygning.
 Kong Christians leidebreff aff Knud Gyldenstiern.
 Kong Erics breff til Halland, anno 65.
 De Dytmerschers antuort paa undsigelse breff anno 59.
 De miseria [curatorum].
 Relationes de Ungaria.
 Literæ Friderici ad Comitem Frisiæ anno 1514.
 Literæ M. Nicolai Coldingensis ex castris ad Suaningium
 anno 63.
 Literæ Jacobi Regis Scotorum ad Johannem Regem Daniæ.
 Literæ Femariensium ad Johannem Regem.
 Literæ Jacobi Gubernatoris Scotiæ ad Christianum Regem
 anno 43.
 Literæ Ditmarsiensium ad Fridericum 2dum.
 Erics 14 Sueciæ Regis literæ ad speratam Elisabetam Regi-
 nam Angliæ.

- Literæ Christiani primi anno 1541 (!).
 De Christophoro Rege (!) Daniæ Oldenburgico cum exercitu
 literæ Senatus Daniæ 1534.
 Confirmatio Episcopi Rugiensis per Petrum Palladium an. 51.
 Literæ Christophori Regis ad clericos anno 1443 de decimis.
 En Pasbore Adolphi.
 Memoriale super negocio Orcano.
 Ny tiender aff Dytmerschen.
 Christiani 2di breff thil Agerhus an. 18.
 Erasmus Campegio anno 25.
 Philippus Luthero anno 39 Frankfurdia.
 Responsum ad literas Gubernatoris Regis Scotiæ 1543.
 Literæ M. Nicolai Coldingensis 66. ad M. Paulum Mathiæ
 Episcopum Ripensem.
 Literæ Christiani Regis ad Henricum octavum Regem Angliæ.
 Item ad Franciscum Regem Galliæ anno 41.
 Item ad Ducem Saxonicum etc. 42.
 Literæ ex Noruegia ad Suaningium 62.
 Literæ Friderici 1mi om told.
 Henrici Angli regis literæ an. 1512.
 Aff Feltlegeren udi Lingkiøbing 1567, M. Christophori.
 Literæ Lubecensium ad Christianum Regem anno 49.
 Literæ Tychonis Brahe om X landtegere.
 Jocum Lestis breff om II tomis Lutheri.
 Literæ Magni Episcopi Hamarensis 23.
 Literæ Christiani 2 anno 1518 ad relationem.
 Valdemari literæ an. 1326. Erics Menuid 1311. Ecclesiæ
 Vibergensis 1328. Item Erics Regis 1319.
 Henrik Krummediks breff 1523.
 Literæ Johannis Regis datæ Universitati 1498.
 Efter en Optegnelse formodentllg fra 1608, hvori findes samtidige
 Rettelser med D. Joh. Pauli Resenii Haand. Gl. kgl. Saml. 1071. Fol.
-